

IFAU

Institutet för arbetsmarknads- och
utbildningspolitisk utvärdering

Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktions- nedsättning, 1999–2006

Johan Regnér

RAPPORT 2014:13

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med säte i Uppsala. IFAU ska främja, stödja och genomföra vetenskapliga utvärderingar. Uppdraget omfattar: effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen. IFAU ska även sprida sina resultat så att de blir tillgängliga för olika intressenter i Sverige och utomlands.

IFAU delar även ut forskningsbidrag till projekt som rör forskning inom dess verksamhetsområden. Forskningsbidragen delas ut en gång per år och sista dag för ansökan är den 1 oktober. Eftersom forskarna vid IFAU till övervägande del är nationalekonomer, ser vi gärna att forskare från andra discipliner ansöker om forskningsbidrag.

IFAU leds av en generaldirektör. Vid institutet finns ett vetenskapligt råd bestående av en ordförande, institutets chef och fem andra ledamöter. Det vetenskapliga rådet har bl.a. som uppgift att lämna förslag till beslut vid beviljandet av forskningsbidrag. Till institutet är även en referensgrupp knuten där arbetsgivar- och arbetstagsarsidan samt berörda departement och myndigheter finns representerade.

Rapporterna finns även i tryckt format. Du kan beställa de tryckta rapporterna via telefon eller mejl. Se nedanstående kontaktinformation.

Postadress: Box 513, 751 20 Uppsala
Besöksadress: Kyrkogårdsgatan 6, Uppsala
Telefon: 018-471 70 70
Fax: 018-471 70 71
ifau@ifau.uu.se
www.ifau.se

IFAU har som policy att en uppsats, innan den publiceras i rapportserien, ska seminariebehandlas vid IFAU och minst ett annat akademiskt forum samt granskas av en extern och en intern disputerad forskare. Uppsatsen behöver dock inte ha genomgått sedvanlig granskning inför publicering i vetenskaplig tidskrift. Syftet med rapportserien är att ge den ekonomiska politiken och den ekonomisk-politiska diskussionen ett kunskapsunderlag.

Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning, 1999–2006¹

av

Johan Regnér²

2014-06-23

Sammanfattning

I den här rapporten skattar jag sysselsättningseffekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning. Resultaten tyder på en positiv effekt för dem som gått en arbetsmarknadsutbildning under åren 1999–2006. Programdeltagarna har en högre övergång till arbete och en förbättrad arbetsmarknadssituation, bland annat i form av högre inkomster och minskat mottagande av försörjningsstöd, i upp till fyra år efter påbörjad utbildning. Effekterna är genomgående positiva, men varierar storleksmässigt mellan olika grupper av deltagare. Den genomsnittliga effekten på övergången till arbete verkar till stor del drivas av positiva resultat för deltagare som påbörjat utbildningen under åren 2003–2006.

¹ Ett stort tack till Nikolay Angelov, Anders Forslund, Linus Liljeberg, Martin Lundin, Olle Westerlund samt deltagare på IFAU:s seminarium för värdefulla synpunkter. Jag vill även tacka Caroline Albing Schweitz och Pentti Mäkinen på Arbetsförmedlingen för deras hjälp med faktagranskning.

² E-post: johan.regner@ifau.uu.se

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Arbetsmarknadsutbildning.....	6
3	Arbetssökande med funktionsnedsättning	7
3.1	Hur arbetar förmedlingen med funktionsnedsatta?.....	7
3.2	Särskilda förmedlingsinsatser för funktionsnedsatta	9
4	Metod.....	10
4.1	Studiens design	10
4.2	Hur genomförs matchningen?	11
4.3	Potentiella problem med matchning (och tänkbara lösningar)	12
4.4	Urvalsvillkor.....	13
4.5	Utfallsmått	13
4.6	Statistisk metod.....	14
5	Data.....	15
5.1	Hur många deltar i utbildningen? Och hur länge?	16
6	Resultat	17
6.1	Genomsnittseffekter på tid till arbete	18
6.2	Genomsnittseffekter på inkomster och övriga utfall.....	22
6.3	Effekter för olika grupper av funktionsnedsatta	29
7	Avslutande diskussion	33
	Referenser	37

1 Inledning

Den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen (AMU) är en av de mest centrala och långvariga insatserna inom svensk arbetsmarknadspolitik. Programmet är det enda som har funnits sedan Arbetsmarknadsstyrelsen grundades och tillhör i dagsläget en av fyra huvudsakliga typer av insatser som erbjuds till arbetssökande³ (de Luna m.fl. 2008; Forslund m.fl. 2013). Syftet med utbildningen är att förbättra deltagarnas möjligheter att få ett arbete samt att tillgodose arbetsgivarnas behov av arbetskraft med rätt kvalifikationer. Insatsen pågår vanligtvis i upp till sex månader, men kan förlängas om det bedöms nödvändigt för att deltagaren ska uppfylla utbildningsmålet. Utbudet av utbildningar varierar beroende på arbetsmarknadsläget. Under 2000-talet har utbildningar inom vård/omsorg, tillverkning/hantverk, maskinoperatörsarbete samt transport haft flest deltagare (Arbetsförmedlingen 2013a; Gartell m.fl. 2013).

Hos Arbetsförmedlingen har andelen inskrivna arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga⁴ ökat stadigt sedan relativt lång tid tillbaka. År 1999 hade omkring 15 procent av samtliga inskrivna en funktionsnedsättning, år 2006 var andelen närmare 20 procent och i december 2012 utgjorde gruppen 26 procent av de inskrivna (Arbetsförmedlingen 2013c; Johnreden 2006). Gruppen brukar anses ha en svag position på arbetsmarknaden och i förmedlingens uppdrag ingår att prioritera funktionsnedsatta och andra grupper som har svårt att få ett arbete.⁵ Enligt Johnreden (2006) är arbetsmarknadsutbildning en av de insatser som har betydelse för att stärka funktionsnedsattas kompetens och konkurrenskraft på arbetsmarknaden. Detta understryks av att ett av utbildningens syften är att bidra till lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter oberoende av (bland annat) eventuell funktionsnedsättning (Okeke 2005).

Strax över 200 000 personer deltog någon gång under tidsperioden 1999–2006⁶ i en arbetsmarknadsutbildning. Av dessa hade 11,5 procent (drygt

³ Övriga är arbetspraktik, subventionerad anställning och intensifierad förmedlingsverksamhet.

⁴ Genom rapporten kommer begreppet funktionsnedsättning att avse funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

⁵ Övriga grupper är förgymnasialt utbildade, äldre (55–64 år) och utomeuropeiskt födda (Arbetsförmedlingen 2013b).

⁶ Att studien inte sträcker sig längre fram i tiden beror på att en betydande del av arbetsmarknadsutbildningarna efter juli 2007 anordnas inom ramen för Jobb- och Utvecklingsgarantin (JOB). Jag skattar en programeffekt för öppet arbetslösa vars första insats i arbetslöshetsperioden är arbetsmarknadsutbildning. De som skrivs in i JOB är dock inte öppet arbetslösa utan får ofta ta del av andra insatser inom JOB. Det är därför inte givet vad det är för effekt som skattas om jag även inkluderar dessa utbildningar. Ett annat skäl till avgränsningen är att data från SCB (som används för att studera olika utfall) endast finns tillgängligt fram till och med år 2010.

23 000) en funktionsnedsättning.⁷ I relation till gruppens andel av de arbetslösa⁸ har andelen deltagare med funktionsnedsättning legat något högre under åren 2004–2006 (Johnreden 2006). Enligt Okeke (2005) gällde detta även år 2003 då 11 procent av deltagarna hade en funktionsnedsättning medan gruppens andel av de arbetslösa var 9 procent.⁹ Att andelen deltagare med funktionsnedsättning i arbetsmarknadsutbildning varje år klart ska överstiga gruppens andel av samtliga arbetslösa var också ett av de etappmål för handikappolitiken (nuvarande funktionshinderspolitiken) som den dåvarande regeringen fastslog år 2002 (Riksrevisionen 2007).

Kunskapen om vilket utbyte gruppen har av denna insats är dock relativt begränsad. Arbetsmarknadsutbildning är förvisso det arbetsmarknadspolitiska program som har utvärderats mest¹⁰, men det är ovanligt att effekter för deltagare med funktionsnedsättning skattas separat. Det förklaras troligen delvis av att en sådan utvärdering är förknippad med vissa metodologiska svårigheter (mer om detta längre fram). Okeke (2005) utgör ett undantag då hon analyserar gruppen i sin utvärdering av arbetsmarknadsutbildningar som avslutades under andra kvartalet 2003. Sex månader efter avslutad utbildning finner hon en positiv effekt (motsvarande 18,3 procentenheter) på sannolikheten att få ett arbete (både med och utan stöd) för deltagargruppen i dess helhet. Hon finner även en positiv effekt (motsvarande 11,6 procentenheter) för deltagare med funktionsnedsättning. Den positiva effekten för funktionsnedsatta gäller dock enbart arbete utan stöd. Deltagarna har däremot en lägre sannolikhet att få ett arbete med stöd i relation till jämförelsegruppen. Denna del av studien baseras på 735 matchade par av deltagare och jämförelsepersoner. Studien tillför viktig kunskap inom området, men det finns utrymme för vidare studier då den studerade tidsperioden är begränsad och uppföljningsperioden relativt kort.

Syftet med denna rapport är att utvärdera sysselsättningseffekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning.¹¹ Jag undersöker om utbildningen leder till att deltagarna fortare får arbete (både reguljärt och subventionerat¹²) upp till två år efter programstart. I ett försök att

⁷ Omfattar enbart personer som påbörjade en arbetsmarknadsutbildning inom detta tidsintervall och där utbildningen var den första i den aktuella arbetslöshetsperioden.

⁸ Observera skillnaden mellan gruppens andel av samtliga inskrivna (som är betydligt högre) och gruppens andel av de arbetslösa.

⁹ Andelen deltagare med funktionsnedsättning minskade dock från knappt 19 % till cirka 10,5 % mellan åren 1998–2005 (Statskontoret 2007).

¹⁰ Se de Luna m.fl. (2008) och Gartell m.fl. (2013) för utvärderingar av 2000-talets AMU.

¹¹ Jag kommer inte att studera effekter av förberedande utbildning. Denna insats är inte tänkt att leda till arbete utan syftar ofta (däremot inte alltid) till att förbereda deltagarna för att gå en yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning (de Luna m.fl. 2008; Forslund och Vikström 2011).

¹² En subventionerad anställning innebär att arbetsgivaren inte står för hela (eller någon del av) lönekostnaden.

även fånga långsiktiga effekter av utbildningen studerar jag också hur deltagandet påverkar inkomster, sysselsättning, mottagande av försörjningsstöd, ersättning från a-kassan, sjukersättning samt inskrivning på förmedlingen i upp till fyra år efteråt. Jag skattar en genomsnittlig programeffekt (en s.k. *Average Treatment effect on the Treated*) för samtliga deltagare med funktionsnedsättning under tidsperioden 1999–2006.¹³ Jag skattar även effekter för olika grupper av funktionsnedsatta (uppdelat efter kön, utbildningsnivå m.m.).

Till grund för analysen använder jag en matchningsansats. Detta innebär att jag jämför deltagarnas utfall med en grupp av arbetssökande som liknar deltagarna, utifrån mätbara faktorer som antas påverka både sannolikheten att delta i utbildningen och utfallet. Tillvägagångssättet medför dock att resultatskillnader till viss del kan avspegla att grupperna inte är helt jämförbara med avseende på faktorer som det inte finns något tillgängligt mått på (exempelvis grad av nedsatt arbetsförmåga). Detta är ett ”klassiskt” problem i den här typen av studier och kan ofta vara svårt att kringgå. Utifrån de detaljrika data som jag använder finns dock relativt goda förutsättningar att lyckas.

Resultaten visar att utbildningen har en positiv genomsnittseffekt på den förväntade tiden till både reguljärt arbete och subventionerat arbete, men effekten är mindre då jag också studerar övergången till subventionerade anställningar avsedda för arbetssökande med funktionsnedsättning. Jämförelsepersonerna får alltså i högre grad denna typ av anställningar och programmet verkar därmed öka deltagarnas övergång till ”vanliga” subventionerade anställningar, men däremot inte till dem som är avsedda för funktionsnedsatta.

Ett år efter utbildningens start är den skattade effekten (på tiden till reguljärt och samtliga former av subventionerat arbete) i princip noll, vilket innebär att programmet på ett års sikt inte förkortar deltagarnas tid i arbetslöshet. Två år efteråt är effekten däremot 8 procent. Denna effekt är skattad i jämförelse med att kvarstå som öppet arbetslös och eventuellt delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program (exkl. arbetsmarknadsutbildning) vid en annan tidpunkt i arbetslöshetsperioden. Utbildningen verkar även ha en positiv effekt på längre sikt då deltagarna upp till fyra år efteråt har högre inkomster och sysselsättningsgrad, i mindre utsträckning tar emot försörjningsstöd och sjukersättning samt mer sällan är inskrivna på förmedlingen. Andelen som har ersättning från a-kassan är också högre bland deltagarna, vilket kan indikera att utbildningen bidrar till att stärka deras arbetsmarknadsanknytning.

¹³ På grund av begränsad urvalsstorlek kommer jag inte att kunna skatta årliga effekter. Detta hade varit att föredra då effekten, som påpekas i Gartell m.fl. (2012b), kan variera över tid eftersom konjunkturläge, volymer, sammansättning av deltagare och även programmets innehåll kan variera. Jag kommer däremot att skatta en genomsnittseffekt för deltagare som påbörjat utbildningen under åren 1999–2002 respektive 2003–2006.

Resultaten visar på genomgående positiva, men storleksmässigt varierande, effekter för olika grupper av deltagare. Den positiva genomsnittseffekten på den förväntade tiden till arbete verkar till stor del drivas av goda resultat för dem som påbörjat utbildningen åren 2003–2006. Tänkbara förklaringar till detta skulle exempelvis kunna vara förändrat konjunkturläge eller minskade deltagarvolymen.

Rapporten är disponerad på följande vis: *Avsnitt 2* innehåller en beskrivning av arbetsmarknadsutbildning och de bestämmelser som finns för deltagare med funktionsnedsättning. *Avsnitt 3* innehåller en genomgång av hur Arbetsförmedlingen arbetar med arbetssökande som har en funktionsnedsättning. *Avsnitt 4* behandlar den metod som jag använder för att skatta effekter av programdeltagandet. I *avsnitt 5* beskriver jag dataunderlaget som analysen baseras på. *Avsnitt 6* innehåller en presentation av resultaten och därefter följer en avslutande diskussion.

2 Arbetsmarknadsutbildning

Detta avsnitt innehåller en beskrivning av arbetsmarknadsutbildning och de särskilda bestämmelser som gäller för deltagare med funktionsnedsättning.

Utbildningens syfte är att förbättra deltagarnas möjlighet att få eller behålla ett arbete samt att motverka uppkomsten av arbetskraftsbrist. Personer som är minst 25 år gamla och är eller riskerar att bli arbetslösa och söker arbete genom förmedlingen är behöriga att delta. Vissa grupper av arbetssökande, däribland funktionsnedsatta, är dock behöriga att delta innan de fyllt 25 år (Statskontoret 2012). För att avgöra om arbetsmarknadsutbildning är en lämplig åtgärd för att öka en arbetssökandes möjlighet att få ett arbete gör arbetsförmedlaren en arbetsmarknadspolitisk bedömning. Bedömningen görs utifrån den arbetssökandes arbetssituation och väger in faktorer som tidigare erfarenheter och rådande konjunkturläge (Arbetsförmedlingen 2013a).

Utbildningen bedrivs i normalfallet på heltid (40 timmar per vecka), men det finns möjlighet att erbjuda en deltidsplats i programmet till personer vars arbetsutbud inte motsvarar heltid. Detta kan bland annat bero på att personen har en funktionsnedsättning (Förordning 2000:634; Statskontoret 2012). Utbildningen pågår vanligtvis i maximalt sex månader, men kan förlängas om det är nödvändigt för att deltagaren ska uppfylla utbildningsmålet. Utbildningen består ofta av flera kortare delmoment (moduler) och sammansättningen av dessa kan anpassas utifrån individuella behov. Vissa personer deltar exempelvis i syfte att uppdatera en äldre utbildning eller erhålla specialistkompetens

medan andra läser en utbildning från grunden. Detta innebär alltså att utbildningens längd kan variera (Statskontoret 2012).

Det finns möjlighet att anpassa arbetsmarknadsutbildningen utifrån individuella behov, vilket kan innebära att funktionsnedsatta får anpassade läromedel, pedagogiskt stöd och tekniska hjälpmedel (Arbetsförmedlingen 2013e).

Programdeltagare har rätt till aktivitetsstöd från Försäkringskassan. De som är berättigade till a-kasseersättning får aktivitetsstöd motsvarande denna (dock högst 680 kronor per dag och lägst 320 kronor per dag vid heltid) medan övriga får 223 kronor per dag.¹⁴ Under utbildningens gång ska deltagarna vara aktivt arbetssökande. Utbildningen är kostnadsfri för deltagarna, men de kan få bekosta utgifter upp till en viss nivå för exempelvis resor och logi. Deltagare kan få ersättning för vissa extra utgifter som funktionsnedsättningen medför, exempelvis för ledsagare (Sibbmark 2013; Statskontoret 2012).

Arbetsförmedlingen upphandlar arbetsmarknadsutbildningar av externa anordnare. Under åren 2008–2011 anordnade privata företag 60 procent av utbildningarna medan det statliga bolaget Lernia stod för 30 procent. Resterande 10 procent anordnades av bland annat kommuner, folkhögskolor och högskolor (Statskontoret 2012). Utbildningen kan bedrivas fullt ut hos anordnaren eller kompletteras med arbetsförlagd praktik, men kan också vara helt förlagd till en arbetsplats (SCB 2011b). Utbudet av utbildningar varierar beroende på arbetsmarknadsläget. Under 2000-talet har utbildningar inom vård/omsorg, tillverkning/hantverk, maskinoperatörsarbete samt transport haft flest deltagare (Arbetsförmedlingen 2013a; Gartell m.fl. 2013).

Enligt Forslund och Vikström (2011) är arbetsmarknadsutbildning det i särklass dyraste arbetsmarknadspolitiska programmet. Under år 2008 beräknades kostnaden till drygt 70 000 kronor per deltagare, vilket dock varierar mellan olika utbildningsinriktningar (Forslund m.fl. 2013; Statskontoret 2012).

3 Arbetssökande med funktionsnedsättning

Detta avsnitt innehåller en beskrivning av hur Arbetsförmedlingen arbetar med arbetssökande som har en funktionsnedsättning samt de särskilda förmedlingsinsatser som finns att tillgå för denna grupp.

3.1 Hur arbetar förmedlingen med funktionsnedsatta?

En funktionsnedsättning kan vara av fysisk, psykisk, intellektuell eller socialmedicinsk karaktär. Arbetssökande med funktionsnedsättning som också med-

¹⁴ Särskilda regler gäller för deltagare under 25 år. Yngre personer med funktionsnedsättning omfattas i sin tur också av särskilda regler.

för nedsatt arbetsförmåga är en prioriterad grupp hos Arbetsförmedlingen eftersom detta antas försvåra möjligheten att få eller behålla en anställning på den reguljära arbetsmarknaden (Johnreden 2006; SCB 2011).

Under åren 2001–2006 var den vanligast förekommande funktionsnedsättningen bland inskrivna på förmedlingen rörelsehinder (40 procent), följt av somatiskt relaterade respektive psykiska funktionsnedsättningar (13 procent vardera) och socialmedicinsk funktionsnedsättning (10 procent). I vilken omfattning en funktionsnedsättning också leder till nedsatt arbetsförmåga varierar. Samtliga arbetssökande med astmatiska besvär har exempelvis inte nedsatt arbetsförmåga, men däremot en stor del av dem med psykisk funktionsnedsättning (Johnreden 2006).

Hos Arbetsförmedlingen ska en funktionsnedsättning i första hand styrkas genom ett läkarutlåtande och/eller underlag från annan myndighet. I vissa fall kan den även styrkas genom en utredning av förmedlingen. Utifrån dessa underlag görs, i samråd med den arbetssökande, en bedömning om huruvida funktionsnedsättningen medför nedsatt arbetsförmåga.¹⁵ I sådana fall ska funktionsnedsättningen registreras med en särskild kod i förmedlingens databas. För att koden ska kunna registreras krävs någon form av dokumentation med en beskrivning av funktionsnedsättningens omfattning och vilka arbetsbegränsningar den medför. Därutöver krävs samtycke från den arbetssökande, vilket ges av den absoluta merparten (Arbetsförmedlingen 2013c; Johnreden 2006). Resultaten i den här rapporten baseras följaktligen på arbetssökande som gett tillåtelse till en sådan registrering.¹⁶

Registreringen ska (enligt Arbetsförmedlingen 2013f) ske så tidigt som möjligt efter den första kontakten med förmedlingen, men under år 2012 tog det i genomsnitt 272 dagar från inskrivningen till att funktionsnedsättningen registrerades.¹⁷ Den till synes långa tiden beror på att vissa funktionsnedsättningar kan vara svåra att både identifiera och verifiera. Detta gäller framförallt psykiska och socialmedicinska funktionsnedsättningar samt olika sorters inläringssvårigheter. En orsak till den långa handläggningstiden är att det ibland kan ta

¹⁵ En funktionsnedsättning kan innebära att arbetsförmågan är nedsatt i förhållande till en viss typ av arbetsuppgifter eller i en viss arbetsmiljö, men inte nödvändigtvis för hela arbetsmarknaden. Om arbetsuppgifterna eller arbetsmiljön är av sådan karaktär att funktionsnedsättningen inte har någon betydelse för arbetet så bedöms inte arbetsförmågan som nedsatt (Johnreden 2006).

¹⁶ Om medgivande inte ges dokumenteras funktionsnedsättningen istället i ett beslutsunderlag för att personen ändå ska omfattas av de åtgärder som är avsedda för funktionsnedsatta. Utöver dem som inte samtycker till registrering kan det också finnas arbetssökande som, av rädsla för att funktionsnedsättningen ska minska chansen att få ett arbete, försöker dölja sin funktionsnedsättning vid kontakten med förmedlingen (Arbetsförmedlingen 2013c; Arbetsförmedlingen 2013f).

¹⁷ Avser arbetssökande som skrevs in under åren 2008–2012 och fick sin funktionsnedsättning registrerad under år 2012.

tid att få tillgång till ett läkarutlåtande, vilket är ett nödvändigt underlag för att bedöma om arbetsförmågan är nedsatt (Arbetsförmedlingen 2013c). Före 1 juli 2000 kunde enbart en funktionsnedsättning registreras, men därefter kan en arbetssökande ha upp till tre registrerade funktionsnedsättningar. I samband med registreringen anges vilken funktionsnedsättning som huvudsakligen medför nedsatt arbetsförmåga (Arbetsmarknadsstyrelsen 2007). En beskrivning av de 14 funktionsnedsättningarna finns i Arbetsförmedlingen (2013d).

En viktig omständighet i sammanhanget (se avsnitt 4.3) är att graden av nedsatt arbetsförmåga varierar mellan personer, men att den inte kan observeras i Arbetsförmedlingens register. Även förekomsten av en funktionsnedsättning varierar mellan olika grupper av arbetssökande. Andelen som har en registrerad funktionsnedsättning är exempelvis låg bland utrikes födda respektive yngre arbetssökande. Gruppen är i genomsnitt äldre och med en lägre utbildningsnivå än befolkningen (Arbetsförmedlingen 2013c).

En funktionsnedsättning som registreras enligt den procedur som Arbetsförmedlingen följer brukar benämnas som ett objektiva mått på funktionsnedsättning. Motsatsen är ett subjektivt mått som innebär att personen själv får uppge om den har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Objektiva mått brukar betraktas som mer tillförlitliga, men kan också rymma felkällor. Johansson och Skedinger (2005) har, med hjälp av data från tidsperioden 1996–2001, visat att sannolikheten att klassificeras som funktionsnedsatt i förmedlingens register ökade i takt med arbetslöshetens längd. De fann däremot inget motsvarande samband för det självrapporterade måttet - det blev alltså inte mer sannolikt att personerna i urvalet uppgav att de hade en funktionsnedsättning då arbetslöshetsperioden blev längre. Det är därmed tänkbart att klassificeringen inte enbart avspeglar en persons hälsotillstånd utan även möjligheten att klara sig på den reguljära arbetsmarknaden.

3.2 Särskilda förmedlingsinsatser för funktionsnedsatta

Vid sidan av de arbetsmarknadspolitiska insatser som samtliga arbetssökande har tillgång till finns ett antal särskilda insatser för arbetssökande med funktionsnedsättning. Syftet med insatserna är att kompensera den nedsatta arbetsförmågan och stärka möjligheten att få eller behålla ett arbete (Sibbmark 2013).

Två insatser som funnits under relativt lång tid är *lönebidrag* och *skyddat arbete* (som finns i två former – offentligt skyddat arbete eller skyddat arbete hos Samhall). Även *arbetslivsinriktad rehabilitering* är en insats som till stor del riktar sig till personer med funktionsnedsättning. I januari 2006 infördes en trestegsmodell bestående av tre nya insatser för arbetssökande med funktionsnedsättning - *fördjupad kartläggning och vägledning*, *utvecklingsanställning*

samt *trygghetsanställning*. Utöver dessa åtgärder finns även andra möjligheter till stöd, exempelvis stöd till hjälpmedel på arbetsplatsen och personligt biträde.¹⁸ Dessa insatser kan kombineras med ett arbetsmarknadspolitiskt program, vilket innebär att det är möjligt att få stöd till hjälpmedel eller ett personligt biträde för att delta i exempelvis en arbetsmarknadsutbildning (Arbetsförmedlingen 2013c; Regeringskansliet 2012). För en beskrivning av insatser riktade till funktionsnedsatta hänvisar jag till Statskontoret (2008) eller Sibbmark (2013).

4 Metod

Detta avsnitt innehåller en översiktlig beskrivning av hur jag går tillväga för att skatta effekter av programdeltagandet. En mer detaljerad beskrivning finns i appendix 1.

4.1 Studiens design

Att utvärdera effekten av arbetsmarknadsutbildning innebär att jag försöker jämföra deltagarnas faktiska utfall med vad som skulle ha hänt om de inte hade deltagit (det kontrafaktiska utfallet). Eftersom det är omöjligt att observera båda dessa utfall för en och samma person låter jag en grupp av jämförelsepersoner representera deltagarnas kontrafaktiska utfall. Att tilldelningen av utbildningen är behovsstyrd (Arbetsförmedlingen 2013a) gör att jag måste hantera problemet med selektion, det vill säga att det inte är slumpmässigt vem som deltar, för att kunna mäta effekten av deltagandet.

Jag gör detta med hjälp av matchning. Det innebär att jag för varje person som deltagit i programmet försöker att hitta en jämförelseperson med funktionsnedsättning och likartad sannolikhet att delta i arbetsmarknadsutbildning som istället kvarstår som öppet arbetslös (för att eventuellt senare i arbetslöshetsperioden delta i arbetsmarknadsutbildning eller annan åtgärd). Om jag lyckas konstruera en likvärdig jämförelsegrupp kommer förutsättningarna att få gå en utbildning samt att få ett arbete, vid tidpunkten för programstarten, att vara jämförbar mellan grupperna. Den genomsnittliga effekten av utbildningen kan då mätas genom att studera skillnaden i utfall mellan deltagare och jämförelsepersoner. En förutsättning för att en sådan skillnad ska kunna tolkas som en kausal effekt av programmet är att jag lyckas observera samtliga faktorer som påverkar både sannolikheten att delta i arbetsmarknadsutbildning och utfallet av deltagandet.

¹⁸ Dessa insatser finns dock inte registrerade i det dataunderlag som jag använder.

4.2 Hur genomförs matchningen?

Möjligheterna att få ett arbete avgörs dels av den arbetssökandes förutsättningar (utbildning, tidigare erfarenheter m.m.), dels av det rådande arbetsmarknadsläget. Syftet med matchningen är att åstadkomma grupper som i alla mätbara avseenden är så lika som möjligt. Det innebär att andelen kvinnor, andelen högutbildade och så vidare ska vara närmast densamma i båda grupperna. Den enda återstående skillnaden ska vara just programdeltagandet.

Eftersom jag vill ta hänsyn till en mängd egenskaper kommer det att vara svårt att hitta en jämförelseperson med exakt samma bakgrund till varje programdeltagare. Jag matchar därför deltagare och jämförelsepersoner utifrån en *propensity score*, vilket är den skattade sannolikheten att delta i arbetsmarknadsutbildning givet personens karaktäristika.¹⁹ Detta värde varierar inom intervallet [0,1] och skattas med hjälp av probitmodeller.²⁰ Utifrån denna sannolikhet parar jag ihop programdeltagarna med deras närmaste granne i jämförelsegruppen.²¹

När jag skattar effekter för olika grupper av arbetssökande, exempelvis kvinnor och män, utförs matchningen inom den aktuella gruppen. Samtliga personer i både deltagar- och jämförelsegrupp är då av samma kön, och därutöver matchade på samma sätt som tidigare beskrivits. Den stundtals grova gruppindelningen är gjord med hänsyn till urvalsstorlek (exempelvis bildar gymnasialt och eftergymnasialt utbildade en gemensam grupp eftersom antalet med eftergymnasial utbildning är relativt få).²² Många av skattningarna är dock gjorda utifrån ett relativt litet underlag, vilket medför en större osäkerhet. Ett mindre urval innebär också en större risk att jag inte fullt ut lyckats med matchningen. Resultaten bör därför tolkas med försiktighet, men kan ändå ge indikationer om vilka grupper som drar mest nytta av utbildningen.

Matchningen faller väl ut och jag lyckas bra med syftet att åstadkomma två likvärdiga grupper. Det förekommer nämligen få statistiskt signifikanta skillnader mellan de matchade deltagarna och jämförelsegruppen. Utfallet av matchningen redovisas i appendix 2 och en beskrivning av vilka faktorer som används finns i appendix 1.

¹⁹ Se Rosenbaum och Rubin (1983) för en mer detaljerad beskrivning av metoden.

²⁰ Personer med liknande propensity score har en jämförbar sannolikhet att delta i utbildningen, men inte nödvändigtvis samma värden på bakgrundsvariablerna. Detta eftersom många olika uppsättningar av bakgrundsvärden kan resultera i en liknande propensity score.

²¹ Metoden jag använder kallas *1-to-1 nearest neighbour matching with replacement*.

²² Av samma anledning har jag inte kunnat skatta separata effekter för utomnordiskt eller utomeuropeiskt födda.

4.3 Potentiella problem med matchning (och tänkbara lösningar)

En ständigt återkommande fråga i den här typen av studier är huruvida skillnader i resultat mellan deltagar- och jämförelsegrupp är en faktisk effekt av programmet eller en följd av att deltagarna är en selekterad grupp. I det senare fallet beror skillnaden inte på programmet (i alla fall inte till fullo), utan på att deltagarna har egenskaper (ofta sådana som inte observeras i data) som gör att de står närmare/längre ifrån arbetsmarknaden och att de därmed hade lyckats bättre/sämlre än jämförelsegruppen oberoende av programmet.

Frågan är kanske extra relevant i det här sammanhanget eftersom graden av nedsatt arbetsförmåga, vilken troligtvis påverkar förutsättningarna att få ett arbete, inte observeras. Det finns en risk att det framförallt är arbetssökande med en lindrigare funktionsnedsättning som får gå en utbildning. Detta skulle i så fall innebära att arbetssökande som ingår i jämförelsegruppen har svårare funktionsnedsättningar och troligtvis också sämlre möjligheter att få ett arbete. Om så är fallet innebär det sannolikt att jag överskattar effekten av deltagandet.

För att kunna göra en trovärdig kausal tolkning av resultaten behöver det här problemet hanteras. Detta gör jag genom att vid matchningen ta hänsyn till ett antal observerade faktorer som indirekt kan mäta graden av nedsatt arbetsförmåga. Om dessa faktorer "fångar upp" egenskaper som inte observeras är det möjligt att lindra selektionsproblematiken (till hur stor del beror på hur väl faktorerna fångar upp det som inte observeras). Två faktorer som tar hänsyn till mycket av det som inte observeras är personens arbetslöshetshistorik samt aktuell inskrivningstid på förmedlingen. Arbetslöshetshistoriken används ofta i den här typen av studier, men jag kommer att använda mer detaljerad information genom att ta hänsyn till historiken i de särskilda insatser som har funnits för funktionsnedsatta under hela den studerade perioden (offentligt skyddat arbete, lönebidrag och arbetslivsinriktad rehabilitering).²³

Utöver en detaljerad arbetslöshetshistorik kompletterar jag med information från olika transfereringssystem som kan indikera hälsostatus, såsom sjuk-, aktivitets-, handikapp- och rehabiliteringsersättning samt sjukpenning. Därutöver tar jag också hänsyn till typ av funktionsnedsättning.²⁴

²³ Eftersom den nya trestegsmodellen för funktionsnedsatta (se avsnitt 3.2) infördes först år 2006 kommer jag inte att kunna ta hänsyn till historiken i dessa åtgärder vid matchningen. Det är däremot möjligt att personer deltar i någon av åtgärderna under uppföljningsperioden.

²⁴ Jag använder då uppgiften om vilken funktionsnedsättning som huvudsakligen medför nedsatt arbetsförmåga. Uppgiften hämtas från tabellen *insper* och avser den senast registrerade uppgiften i arbetslöshetsperioden. Se appendix 6 för en mer utförlig diskussion gällande detta.

Med hjälp av denna information hoppas jag kunna kringgå problemet att det inte är möjligt att direkt observera graden av nedsatt arbetsförmåga. I slutändan går det dock aldrig att vara säker på att alla relevanta faktorer observerats.

4.4 Urvalsvillkor

Under åren 1999–2006 påbörjades 25 133 inskrivningsperioder i arbetsmarknadsutbildning, fördelade på 23 461 personer, där deltagaren hade en funktionsnedsättning. Ett tänkbart hinder för att skatta effekten av deltagandet är att många har deltagit i andra program tidigare i arbetslöshetsperioden, vilket gör det svårt att isolera effekten av just arbetsmarknadsutbildningen. Jag hanterar detta problem genom att ställa ett antal villkor som måste uppfyllas för att ingå i urvalet.

Jag avgränsar urvalet till att omfatta arbetssökande (med funktionsnedsättning) som innan programstart enbart varit inskrivna som öppet arbetslösa (i den arbetslöshetsperiod då utbildningen påbörjas). Jag ställer även ett villkor om att minst 90 dagar måste ha passerat sedan den senast avslutade arbetslöshetsperioden, innan den aktuella arbetslöshetsperioden inleddes. Slutligen avgränsar jag studien till personer i åldern 20–60 år vid tidpunkten för programstart. Urvalet utgörs därefter av 6 254 inskrivningsperioder i arbetsmarknadsutbildning, fördelade på 6 194 personer.

Jämförelsegruppen består av personer i åldern 20–60 år (med funktionsnedsättning) som den 15:e i varje månad var inskrivna som öppet arbetslösa och inte hade deltagit i program eller någon form av subventionerad anställning tidigare i arbetslöshetsperioden.²⁵ Även för denna grupp måste minst 90 dagar ha passerat mellan den senast avslutade inskrivningen och den pågående arbetslöshetsperiodens början.

Jag lyckas hitta lämpliga jämförelsepersoner till 5 819 av deltagarna (mot-svarande 93 procent).²⁶ Dessa utgör alltså urvalet som analysen baseras på.

4.5 Utfallsmått

Det studerade utfallet är tiden från programstart (eller mättillfälle för jämförelsepersonerna) till arbete. Jag definierar reguljärt arbete som att personen har lämnat Arbetsförmedlingen på grund av anställning²⁷ eller varit registrerad som

²⁵ Den 15:e i varje månad blir det mättillfälle som motsvarar deltagarnas datum för programstart.

²⁶ Att deltagare faller bort beror nästan uteslutande på att de saknar värden på några av de variabler som används i matchningen, vilket gör att det inte går att skatta någon propensity score. Jag exkluderar också 243 personer som matchas direkt gentemot sig själva.

²⁷ Avaktualiseringsorsakerna 1 (tillsvidareanställning), 2 (tidsbegränsad anställning) och 3 (fortsatt anställning hos samma arbetsgivare).

deltidsanställd, timanställd, tillfälligt anställd eller ombytessökande i en sammanhängande period om minst 30 dagar.²⁸

Med tanke på funktionsnedsattas särskilda situation på arbetsmarknaden är det inte givet att en insats såsom arbetsmarknadsutbildning i första hand syftar till att deltagarna ska få ett arbete utan stöd. Det kan istället vara så att någon form av stöd är en förutsättning för att en person med nedsatt arbetsförmåga ska kunna få en anställning. Arbetsförmedlingen (2013c) menar att gruppen har svårt att hävda sig i den hårda konkurrensen om jobben och att det vanligtvis krävs en lönesubvention till arbetsgivare för att funktionsnedsatta ska kunna konkurrera med andra arbetssökande. Mot denna bakgrund kommer jag att, vid sidan av reguljärt arbete, studera övergången till två kategorier av subventionerade anställningar. Den första kategorin utgörs av de subventionerade anställningar som kan erbjudas alla grupper av arbetssökande.²⁹ Den andra kategorin består av de subventionerade anställningar som enbart är tillgängliga för arbetssökande med funktionsnedsättning.³⁰ Det huvudsakligen studerade utfallet kommer att vara övergången till reguljärt arbete och samtliga former av subventionerade anställningar.

Utöver effekten på övergången till arbete kommer jag att studera utbildningens effekt på inkomster, försörjningsstöd, a-kasseersättning, sysselsättning, sjukersättning samt inskrivning på förmedlingen.

4.6 Statistisk metod

Efter att ha genomfört matchningen studerar jag om utbildningen bidrar till att förkorta tiden från arbetslöshet till arbete. Detta gör jag genom att skatta överlevnadskurvor (Kaplan-Meier) som beskriver den skattade sannolikheten för deltagare respektive jämförelsegrupp att kvarstå i arbetslöshet vid en viss tidpunkt.³¹ Om någon av grupperna har en snabbare övergång till arbete kommer detta att visa sig i form av en lägre sannolikhet att kvarstå i arbetslöshet. Utbildningens effekt på den förväntade tiden till arbete redovisas som ett procentuellt mått (vilket också inkluderar eventuella inläsningseffekter³²) och beräknas utifrån de summerade skillnaderna mellan överlevnadskurvorna.

²⁸ Minst 30 sammanhängande dagar i någon av sökandekategorierna 21 (deltidsarbetslöshet), 22 (timanställning), 31 (tillfälligt arbete) eller 41 (ombytessökande).

²⁹ Nystartsjobb, anställningsstöd samt stöd till start av näringsverksamhet.

³⁰ Offentligt skyddat arbete, lönebidrag, utvecklingsanställning, trygghetsanställning samt anställning hos Samhall.

³¹ Observera att överlevnadskurvorna inte visar den faktiska andelen som är kvarstående i arbetslöshet vid en viss tidpunkt.

³² Programdeltagande är ofta förknippat med en inläsningseffekt eftersom deltagarna, under tiden som insatsen pågår, förmodligen inte söker jobb (och inte heller står till arbetsmarknadens förfogande) i samma utsträckning som om de hade varit öppet arbetslösa.

Uppföljningsperioden är 730 dagar (två år) från programstart och överlevnadskurvorna redovisas med 95 %-iga konfidensintervall (KI). Bredare intervall tyder på att skattningen är gjord med större osäkerhet, men så länge gruppernas överlevnadskurvor (inkl. konfidensintervall) inte överlappar varandra är skillnaden att betrakta som statistiskt signifikant på 5 % signifikansnivå.

Jag diskuterar resultaten vid ett respektive två år efter programstart. Att jag inte följer deltagare och jämförelsepersoner längre än så beror på att en relativt liten andel kvarstår för uppföljning två år efter programstart (se appendix 5). Med en alltför lång uppföljningsperiod kommer de skattade överlevnadskurvorna då att baseras på små urval, vilket kan ge missvisande skattningar.

Jag kommer att studera två olika effekter. Huvudsakligen kommer jag att mäta effekten av att delta i arbetsmarknadsutbildning och eventuella ytterligare program (inkl. ytterligare perioder i arbetsmarknadsutbildning) längre fram i arbetslöshetsperioden jämfört med att kvarstå som öppet arbetslös och eventuellt delta i andra program (exkl. arbetsmarknadsutbildning) vid ett senare tillfälle i perioden. Som ett komplement kommer jag också att mäta effekten av att delta i *en* arbetsmarknadsutbildning (och inga ytterligare program) jämfört med att kvarstå som öppet arbetslös och söka arbete med hjälp av förmedlingen.

Det förekommer ett stort återflöde till arbetslöshet bland arbetssökande som övergått till arbete (Gartell m.fl. 2012b). I överlevnadsanalysen mäts dock enbart övergången till arbete (i form av tid till det första arbetet), utan hänsyn till eventuellt återflöde. Därför kompletterar jag analysen med att studera effekter på andra utfall som kan indikera om utbildningen ger en positiv effekt på längre sikt. Jag följer då samtliga personer från två år innan programstart till fyra år efteråt (med undantag för sysselsättningsstatus där jag börjar följa personerna fem år före programstart). Resultaten ska tolkas som effekten av att gå en arbetsmarknadsutbildning jämfört med att inte göra det eller eventuellt göra det vid ett annat tillfälle.

5 Data

Dataunderlaget kommer från IFAU-databasen, som består av ett flertal olika register från bland annat Arbetsförmedlingen och SCB. Merparten av informationen hämtar jag från Arbetsförmedlingens databas *Datalagret*. Datalagret innehåller individspecifika uppgifter om arbetssökandes aktiviteter och uppdateras dagligen, vilket gör det möjligt att observera varje specifik tidpunkt då en händelse inträffar (exempelvis då en person skrivs in på förmedlingen, påbörjar/avslutar ett arbetsmarknadspolitiskt program eller lämnar förmedlingen).

Genom databasen har jag tillgång till personuppgifter (ålder, kön m.m.) samt information om arbetslöshetshistorik.

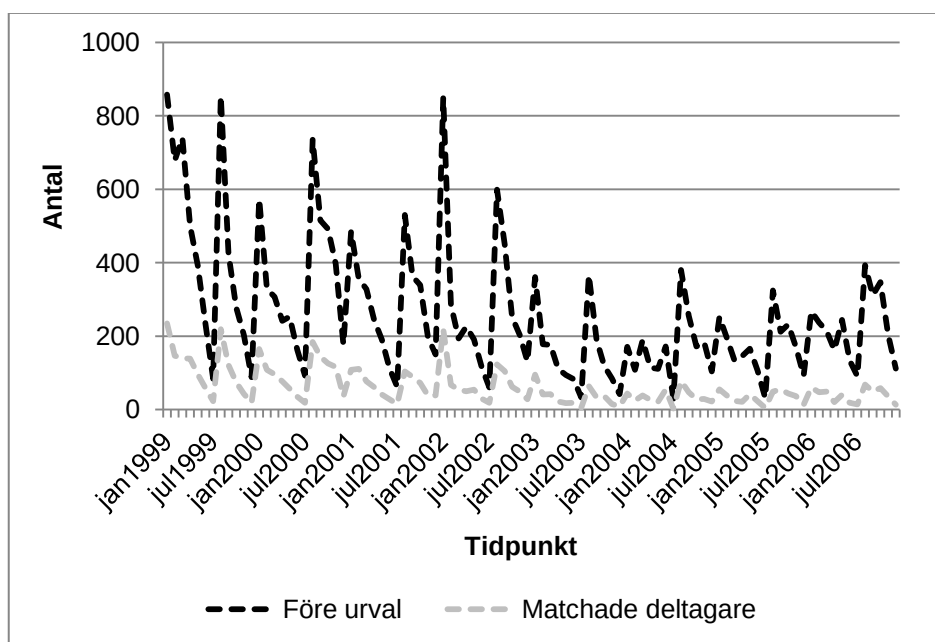
Utöver tidpunkten då en arbetssökande lämnar förmedlingen har jag även tillgång till den bakomliggande orsaken, vilket gör det möjligt att studera övergången till exempelvis arbete. Data omfattar perioden augusti 1991 till april 2011.

Jag använder också uppgifter från SCB:s databas LISA/LOUISE. Här finns bland annat information om inkomster och sysselsättningsstatus. Jag använder data från perioden 1994–2010.

Hur jag har behandlat och bearbetat data finns beskrivet i appendix 6.

5.1 Hur många deltar i utbildningen? Och hur länge?

Det är viktigt att ha i åtanke att jag inte skattar effekter för samtliga deltagare under tidsperioden. En konsekvens av att jag ställer ett antal urvalsvillkor är att drygt 75 procent av deltagarna inte inkluderas i urvalet. Figur 1 visar antalet påbörjade utbildningar före och efter att urvalet gjorts.

Figur 1 Antal påbörjade arbetsmarknadsutbildningar per månad (endast utbildningar som påbörjats av arbetssökande med funktionsnedsättning)

I Figur 1 syns en nedåtgående trend över tid då allt färre personer påbörjar en utbildning under den senare delen av tidsperioden. Figuren visar också en tyd-

lig säsongsvariation över året. Under sommarmånaderna påbörjas få utbildningar medan det är betydligt fler i januari och september.

Något som också är av intresse är hur länge insatsen pågår eftersom det bland annat kan ge information om längden på en eventuell inlåsningsseffekt. Tabell 1 visar utbildningens längd för olika grupper av deltagare.

Tabell 1 Utbildningens längd (dagar) för olika deltagargrupper

Grupp	Obs	Medel	Standard- avvikelse	Median	AMU > 6 mån., %
Samtliga	227 393	160	138	126	34,5
Samtliga i urvalet	81 694	154	137	118	32,8
Samtliga (ej funktionsnedsatta) i urvalet	75 440	152	136	115	32,4
Samtliga (funktionsnedsatta)	25 133	170	143	138	36,4
Matchade deltagare (funktionsnedsatta)	5 819	172	144	139	36,7

Tabell 1 visar att en genomsnittlig utbildning pågår i drygt fem månader (160 dagar), alltså överensstämmande med förmedlingens riktlinjer om att en utbildning vanligtvis inte bör överskrida sex månader. Varaktigheten är i genomsnitt tio dagar längre bland funktionsnedsatta och andelen vars utbildning överskrider sex månader också är något högre. Skillnaderna är dock inte överdrivet stora och den genomsnittlige deltagaren med funktionsnedsättning ser, i detta avseende, inte ut att avvika alltför mycket från hela gruppen av deltagare.

Det finns utbildningar som pågår under mycket lång tid. Arbetssökande beviljas maximalt en sexmånadersperiod i arbetsmarknadsutbildning åt gången, men eftersom det är möjligt att bevilja flera efterföljande perioder om behovet finns kan utbildningen bli betydligt längre (Okeke 2005).³³

De vanligaste utbildningsinriktningarna för deltagarna i urvalet är transport, tillverkning/hantverk, vård/omsorg, kontor/lager och maskinoperatörsarbete. Detta gäller oavsett om deltagaren har en funktionsnedsättning eller inte (dock varierar den inbördes ordningen något mellan grupperna).

6 Resultat

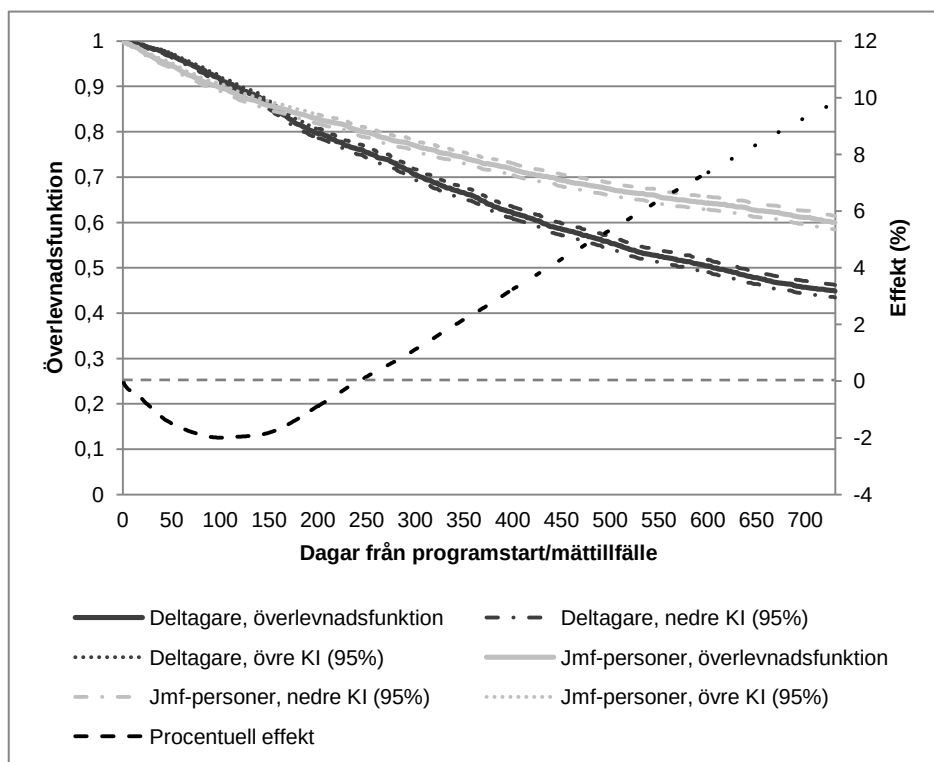
I detta avsnitt presenterar jag resultaten från analyserna av arbetsmarknadsutbildningens effekter. De skattningar som redovisas mäter effekten av att delta i arbetsmarknadsutbildning (och eventuella ytterligare insatser senare i arbets-

³³ Jag behandlar direkt efterföljande arbetsmarknadsutbildningar (i samma arbetslöshetsperiod) som en sammanhängande utbildning, vilket också kan bidra till att vissa utbildningar blir långa.

löshetsperioden) jämfört med att kvarstå som öppet arbetslös och eventuellt senare i arbetslöshetsperioden delta i det övriga utbudet av insatser (utöver arbetsmarknadsutbildning). Den skattade effekten av att delta i *en* arbetsmarknadsutbildning (och inga ytterligare insatser) jämfört med att kvarstå i öppen arbetslöshet redovisas i appendix 7. Överlag är den senare effekten något större, men skillnaderna är inte alltför omfattande. Denna skattning är dock baserad på relativt små urval (se appendix 5) eftersom (till skillnad från då jag skattar den förstnämnda effekten) alla personer som påbörjar ett program inte längre kvarstår för uppföljning efter denna tidpunkt.

6.1 Genomsnittseffekter på tid till arbete

6.1.1 Tid till reguljärt arbete

Figur 2 Skattad sannolikhet att kvarstå i arbetslöshet (överlevnadsfunktion) för deltagare och jämförelsepersoner samt skattad effekt på tid till arbete, 1999–2006³⁴

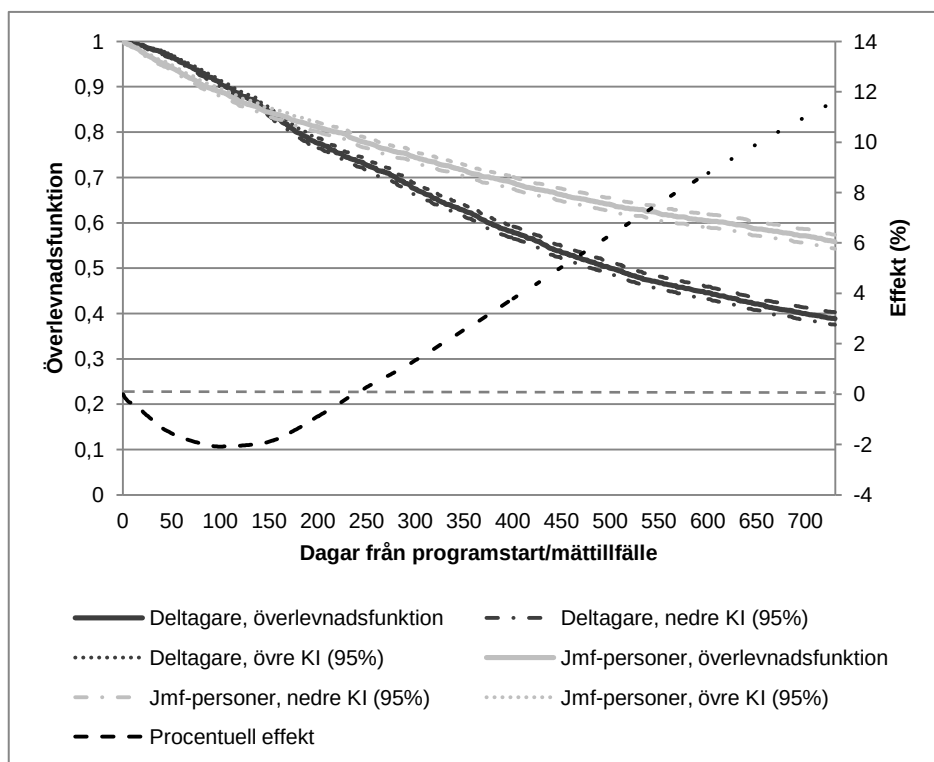
³⁴ Positivt utfall: reguljärt arbete + kontakt upphört=jobb om efterföljande månadsinkomst > 0 kr (se appendix 1). Censurering vid inträde i AMU för jämförelsepersoner.

Figur 2 visar att övergången till reguljärt arbete inledningsvis är marginellt högre för jämförelsegruppen, men efter drygt 150 dagar är skillnaden mellan grupperna utjämnad.³⁵ Därefter är förhållandet omvänt och deltagarna övergår i större utsträckning till arbete. Det dröjer dock drygt 240 dagar innan program-effekten uppväger inlåsnings-effekten (vilket sker då den skattade effekten överstiger noll). Mönstret indikerar att programmet har en positiv effekt som, efter en period av inlåsnings, är ihållande under hela uppföljningsperioden. Ett år efter programstart är den skattade effekten 2,5 procent (9 dagars förkortad arbetslöshet)³⁶ och två år efteråt beräknas effekten till 9,8 procent. Övergångarna till reguljärt arbete består framförallt av inskrivningar i de sökandekategorier som definieras som arbete (se avsnitt 4.5), följt av tillsvidareanställning och tidsbegränsad anställning.

³⁵ Som Tabell 1 visade var den genomsnittliga längden för de matchade deltagarna 172 dagar och medianlängden 139 dagar.

³⁶ Omvandlingen till dagar görs genom att multiplicera den procentuella effekten med uppföljningstiden, d.v.s. $0,025 * 365 \approx 9$. Jag använder 365 dagar som riktmärke eftersom jämförelsepersonernas mediantid till arbete eller censurering är omkring ett år för samtliga studerade utfall.

6.1.2 Tid till reguljärt eller subventionerat arbete³⁷

Figur 3 Skattad sannolikhet att kvarstå i arbetslöshet (överlevnadsfunktion) för deltagare och jämförelsepersoner samt skattad effekt på tid till arbete, 1999–2006³⁸

Figur 3 visar övergången till reguljär och subventionerad anställning. Resultatet indikerar att utbildningen har en positiv effekt på övergången även till dessa anställningar. Effekten beräknas till 2,9 procent (11 dagars förkortad arbetslöshet) ett år efter programstart och 11,6 procent efter två år, alltså något större jämfört med då enbart övergången till reguljärt arbete studerades. Detta tyder på att deltagarna har en högre övergång även till subventionerade anställningar. Övergången till subventionerade anställningar består framförallt av anställningsstöd, men även start av näringsverksamhet är relativt vanligt förekommande. Däremot är övergången till nystartsjobb lägre.

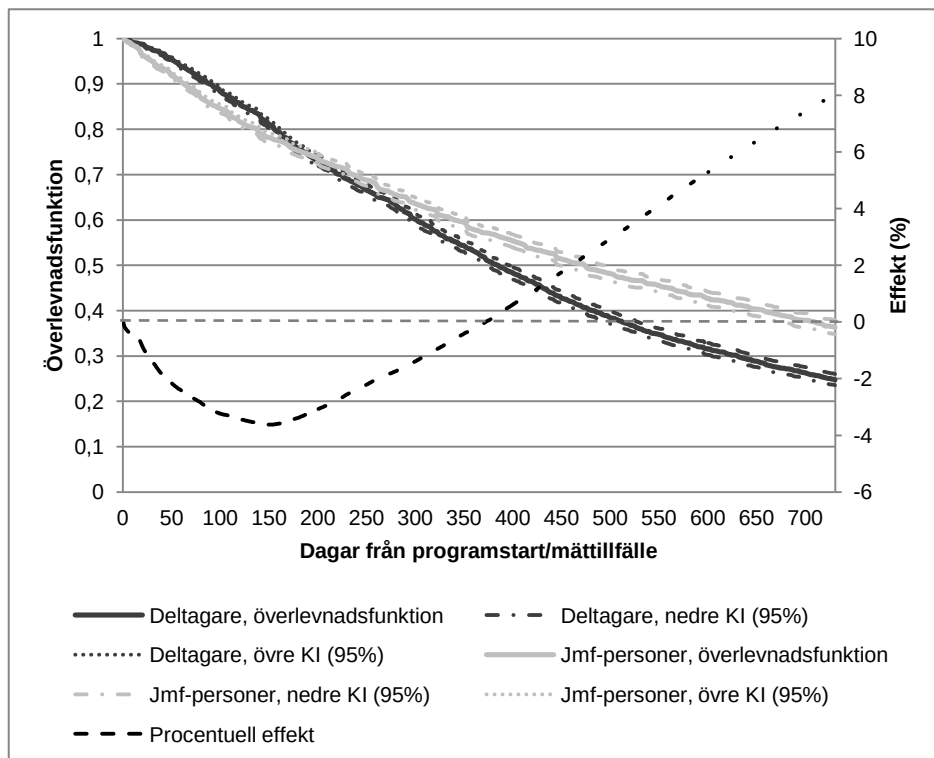
En jämförelse med Figur 2 visar att överlevnadskurvorna är relativt lika varandra, vilket indikerar att övergången till den sortens subventionerade an-

³⁷ Inkluderar nystartsjobb, anställningsstöd samt stöd till start av näringsverksamhet.

³⁸ Positivt utfall: reguljärt + subventionerat arbete + kontakt upphört=jobb om efterföljande månadsinkomst > 0 kr. Censurering vid inträde i AMU för jämförelsepersoner.

ställningar som ingår här är relativt begränsad. I appendix 5 syns mycket riktigt att andelen som har övergått till arbete inom två år enbart är cirka fyra procentenheter högre (44 procent istället för knappt 40 procent) då även övergången till subventionerade anställningar inkluderas.

6.1.3 Tid till reguljärt eller samtliga former av subventionerat arbete³⁹

Figur 4 Skattad sannolikhet att kvarstå i arbetslöshet (överlevnadsfunktion) för deltagare och jämförelsepersoner samt skattad effekt på tid till arbete, 1999–2006⁴⁰

Figur 4 visar övergången till reguljärt och samtliga former av subventionerat arbete. Det tidigare mönstret är återkommande även här - efter en tid av inlåsning (190 dagar) lämnar deltagarna för arbete i större utsträckning än jämförelsepersonerna. Programeffekten är därefter ihållande under hela uppföljningsperioden, men det dröjer drygt 370 dagar innan programeffekten uppväger inlås-

³⁹ Inkluderar nystartsjobb, anställningsstöd, stöd till start av näringsverksamhet, lönebidrag, offentligt skyddat arbete, trygghets- och utvecklingsanställning samt anställning hos Samhall.

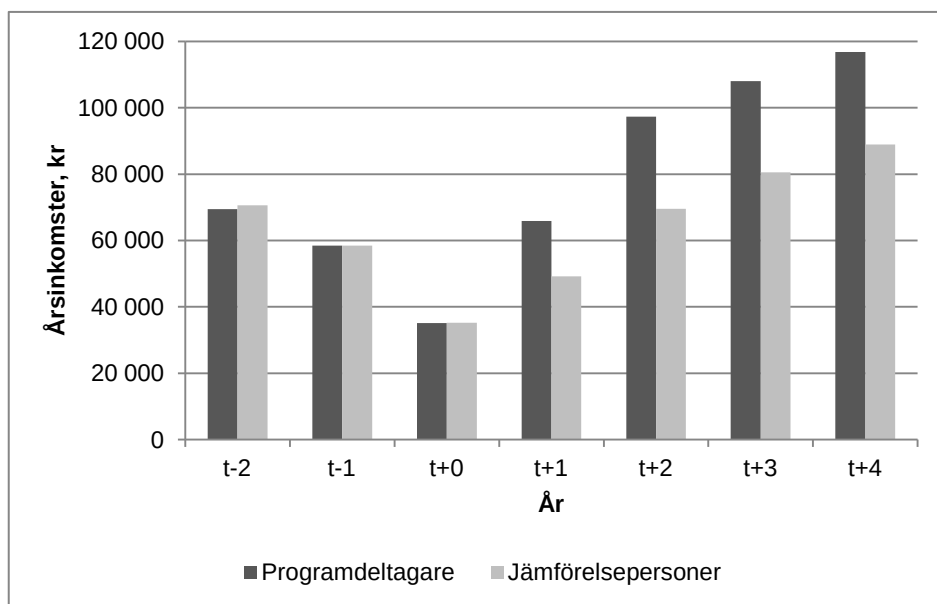
⁴⁰ Positivt utfall: reguljärt + samtliga former av subventionerat arbete (inkl. Samhall) + kontakt upphört=jobb om efterföljande månadsinkomst > 0 kr. Censurering vid inträde i AMU för jämförelsepersoner.

ningseffekten. Efter ett år är den skattade effekten mer eller mindre noll och efter två år uppgår den till 8 procent.⁴¹ Denna effekt är alltså mindre än i de tidigare redovisade skattningarna.

En jämförelse med Figur 3 visar att överlevnadskurvorna nu har en brantare lutning, vilket indikerar att det är relativt vanligt att både deltagare och jämförelsepersoner övergår till de subventionerade anställningar som är särskilt avsedda för funktionsnedsatta. I appendix 5 syns att andelen som har övergått till arbete inom två år är drygt 13 procentenheter högre (närmare 57,5 procent jämfört med 44 procent) då även dessa anställningar inkluderas som ett positivt utfall.

Att den skattade effekten nu är mindre innebär att jämförelsegruppen i högre grad får anställningar avsedda för funktionsnedsatta. Dessa utgörs i princip enbart av lönebidragsanställningar, men i viss utsträckning (framförallt för jämförelsegruppen) av offentligt skyddat arbete och anställning hos Samhall. Övergången till trygghets- och utvecklingsanställningar är ytterst marginell.

6.2 Genomsnittseffekter på inkomster och övriga utfall

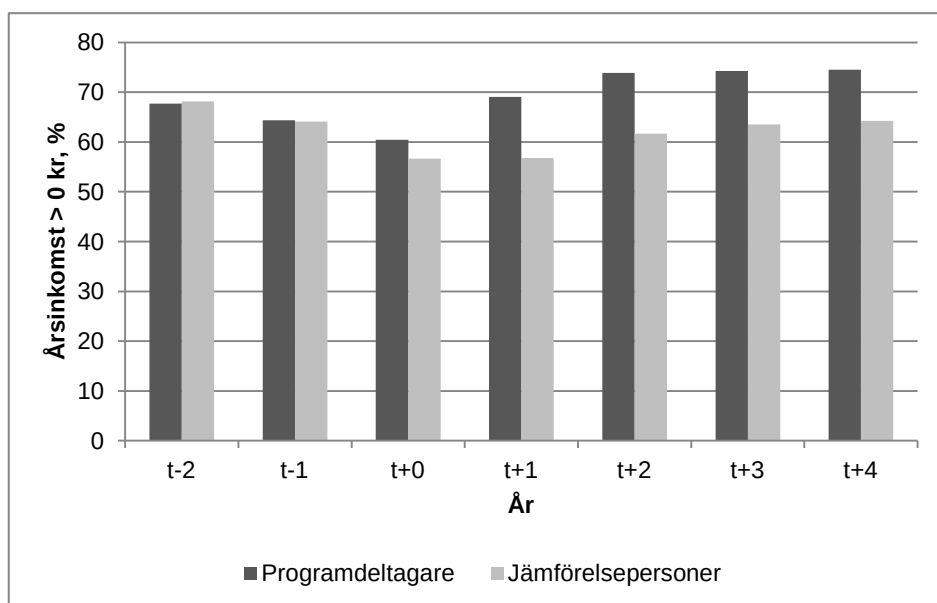

Figur 5 Genomsnittliga årsarbetsinkomster före och efter programstart för deltagare och jämförelsepersoner, år 1999–2006⁴²

⁴¹ Jag har också genomfört skattningarna utan att inkludera anställning hos Samhall som ett positivt utfall. Resultaten påverkas dock inte i någon större utsträckning, vilket troligtvis förklaras av att utflödet till Samhall är lågt (se appendix 4).

I Figur 5 visas årsarbetsinkomster för deltagare och jämförelsepersoner. Genomsnittsinkomsten är jämförbar mellan grupperna både under åren före och året då programstarten inträffar. Redan året efter programstart har deltagarna signifikant högre (33,8 procent) inkomster än jämförelsepersonerna. Denna skillnad består till stor del även fyra år efteråt då inkomsten för deltagarna är 31,3 procent högre, vilket motsvarar 27 860 kronor.

Eftersom den genomsnittliga årsinkomsten under året för programstart är mycket låg, drygt 35 000 kronor bland både deltagare och jämförelsepersoner, skulle resultaten i Figur 5 kunna påverkas av att ett mindre antal personer får arbeten som kraftigt höjer deras inkomster. Därför studerar jag även hur stor andel i respektive grupp som har en positiv inkomstuppgift före och efter programstart.

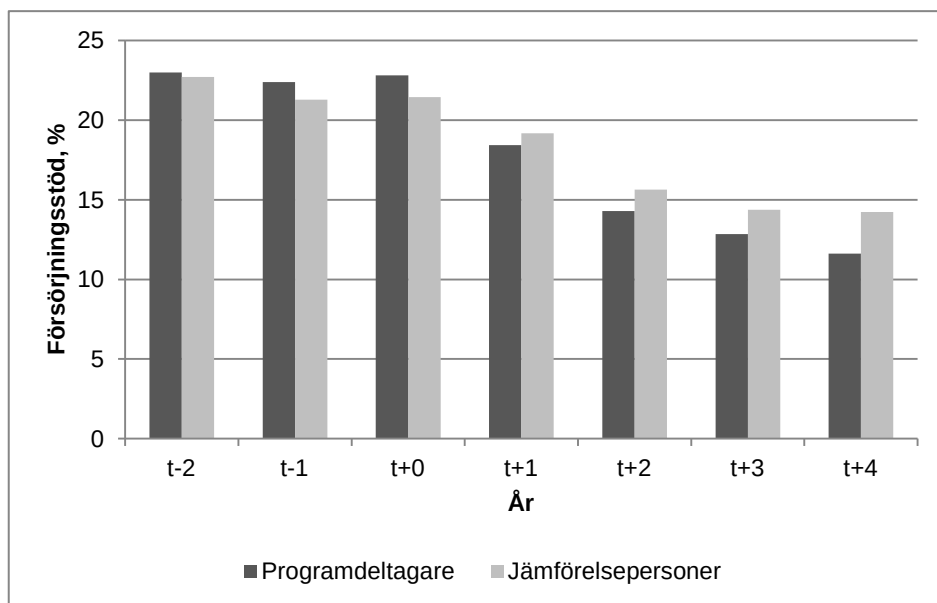

Figur 6 Andel med årsarbetsinkomst > 0 kr före och efter programstart för deltagare och jämförelsepersoner, år 1999–2006

I Figur 6 visas andelen med en positiv inkomstuppgift för deltagare och jämförelsepersoner. Grupperna är väl balanserade före programstart, men redan samma år som programstarten infaller är andelen med en positiv inkomst signifikant högre (3,8 procentenheter) bland deltagarna. Fyra år efteråt har 74,5 procent av deltagarna en positiv inkomst, vilket är drygt 10 procentenheter högre än i jämförelsegruppen. Både den genomsnittliga inkomsten och andelen

⁴² Negativa inkomstvärden har kodats om till nollvärden. Jag har däremot inte rensat bort orimligt höga värden. Dessa är dock ytterst få och en sådan rensning förändrar inte resultaten.

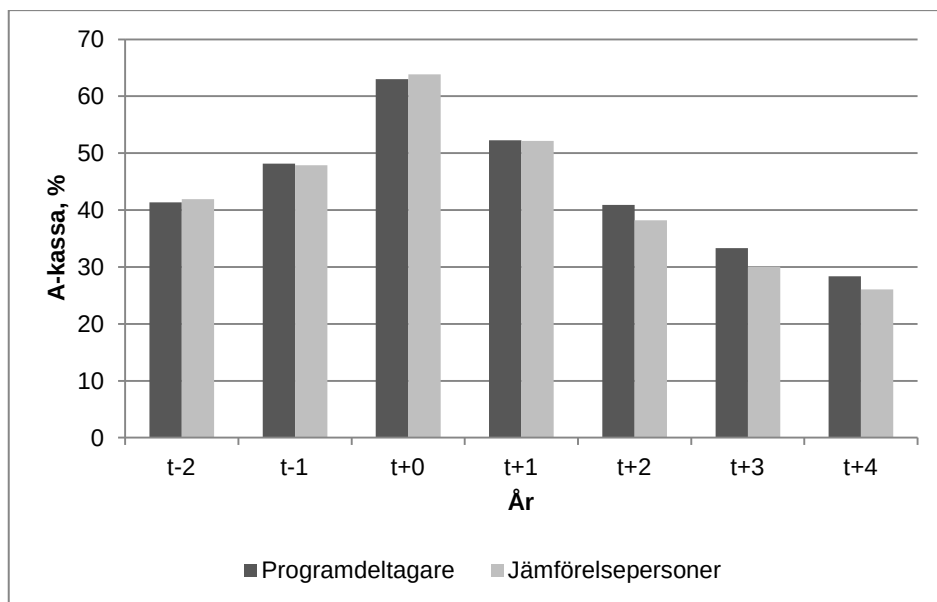
som överhuvudtaget har en inkomst är alltså väsentligt högre i deltagargruppen. Det verkar därmed inte som om deltagarnas positiva effekt på genomsnittlig inkomst drivs av att en liten grupp av personer får arbeten med höga inkomster.

Figur 7 Andel med försörjningsstöd före och efter programstart bland deltagare och jämförelsepersoner, år 1999–2006

I Figur 7 visas andelen med försörjningsstöd bland deltagare och jämförelsepersoner. Under åren före programdeltagandet finns mindre nivåskillnader mellan grupperna, men ingen av dessa är statistiskt signifikant. Året då programstarten infaller är andelen bland deltagarna 1,4 procentenheter högre (signifikant på 10 %-nivån) än bland jämförelsepersonerna. Året efter programstart finns dock inte längre någon signifikant skillnad. Två år efteråt, då andelen är 1,4 procentenheter lägre bland deltagarna, finns åter en signifikant skillnad mellan grupperna. Den utökas något under slutet av uppföljningsperioden och fyra år efteråt är andelen med försörjningsstöd 2,6 procentenheter lägre bland deltagarna.

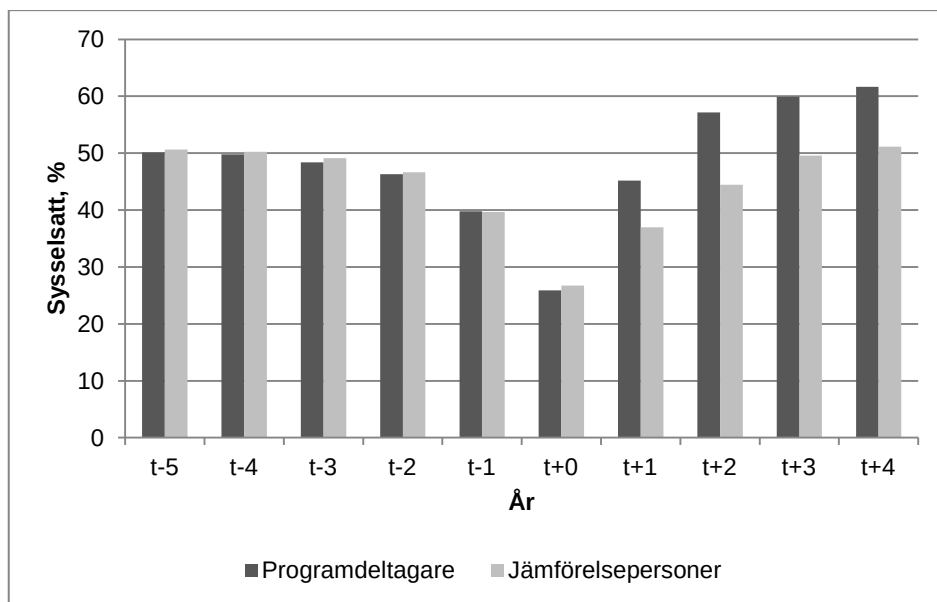
Det är noterbart att utvecklingen är positiv för båda grupperna eftersom andelen med försörjningsstöd minskar i båda fallen.

Figur 8 Andel med ersättning från a-kassa före och efter programstart bland deltagare och jämförelsepersoner, år 1999–2006

I Figur 8 visas andelen med ersättning från a-kassa. Grupperna är väl balanse-
rade under åren före programdeltagandet och först två år efter programstart går
det att se en effekt av utbildningen. Andelen som har ersättning från a-kassan är
då 2,7 procentenheter (signifikant) lägre i jämförelsegruppen. Skillnaden är
därefter ihållande och fyra år efteråt är andelen 2,3 procentenheter högre bland
deltagarna. En tänkbar förklaring till skillnaden är att deltagarna, tack vare
deras högre övergång till olika typer av arbete, i högre grad uppfyller de villkor
på sammanhängande förvärvsarbete som krävs för att få ersättning från a-
kassan.⁴³

⁴³ Samtliga former av reguljärt arbete samt alla subventionerade anställningar (utöver stöd till start av näringsverksamhet och arbete med särskilt anställningsstöd) kvalificerar till detta villkor.

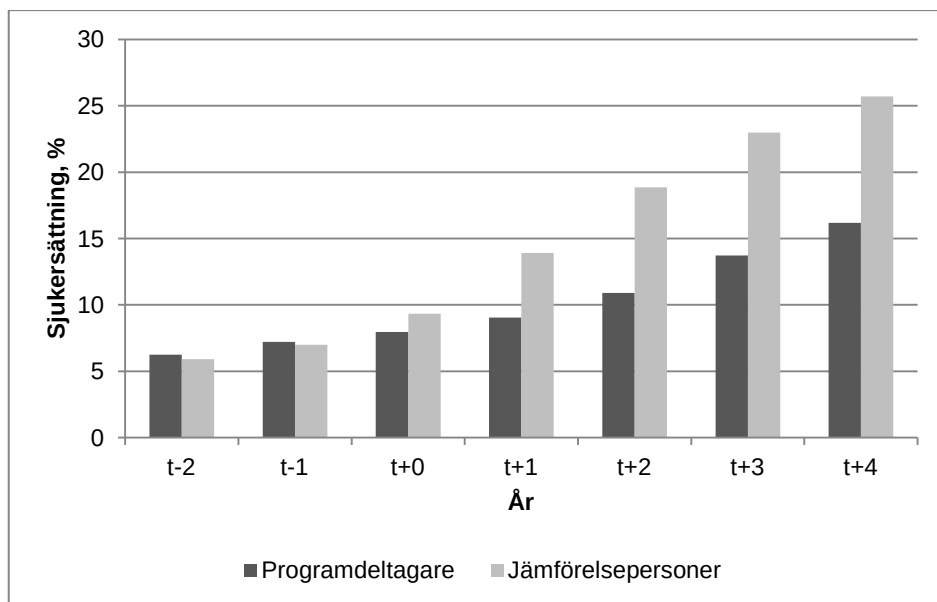

Figur 9 Andel sysselsatta före och efter programstart bland deltagare och jämförelsepersoner, år 1999–2006

I Figur 9 visas andelen som, enligt SCB:s definition, är sysselsatta.⁴⁴ Enligt denna definition är även personer med någon form av subventionerad anställning via Arbetsförmedlingen (inkl. Samhall) sysselsatta (Gartell m.fl. 2013).

Det finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna under de fem år som föregår programstarten. Redan året efter programstart är sysselsättningsgraden däremot signifikant högre hos deltagarna. Skillnaden mellan grupperna är som störst under andra året efter programstart (12,7 procentenheter), men planar därefter ut något. Fyra år efteråt är sysselsättningsgraden bland deltagarna 61,6 procent, vilket är 10,5 procentenheter högre än i jämförelsegruppen.

⁴⁴ Enligt SCB:s definition räknas en person som förvärvsarbetande (vilket kan innefatta egenföretagande eller anställning), och därmed sysselsatt, om den har ett inkomstbringande arbete omfattande minst en timme under mätveckan i november.

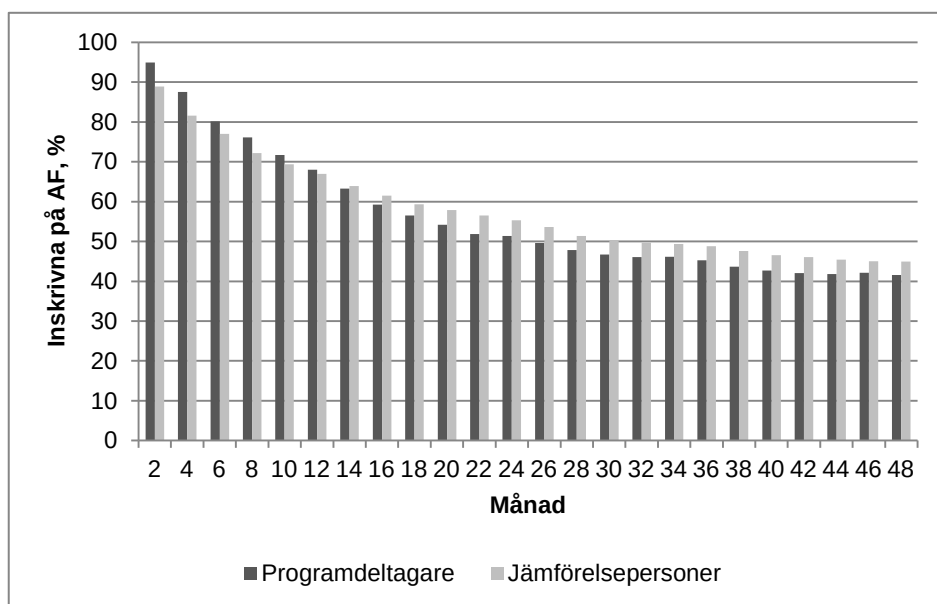
Figur 10 Andel med någon grad av sjukersättning före och efter programstart bland deltagare och jämförelsepersoner, år 1999–2006⁴⁵

I Figur 10 visas andelen med någon grad av sjukersättning från Försäkringskassan. Grupperna är balanserade under åren före programstart, men redan under året då programstarten infaller är andelen med sjukersättning signifikant högre i jämförelsegruppen. Skillnaden tilltar under uppföljningsperioden och fyra år efteråt har 25,7 procent av jämförelsepersonerna någon grad av sjukersättning, vilket är 9,5 procentenheter högre än bland deltagarna.

Att ökningen är betydligt mindre i deltagargruppen kan vara en följd av att utbildningen har en positiv effekt på deras arbetsförmåga och att programdeltagandet bidrar till att förhindra att de får sjukersättning. Resultatet kan dock också vara en indikation på att jag inte lyckats fånga upp skillnader i hälsa fullt ut, vilket då får genomslag under uppföljningsperioden.

⁴⁵ I januari 2003 upphörde ersättningssystemet med förtidspension och sjukbidrag att gälla. Istället infördes ett nytt system som innebär att förtidspension ersattes av sjukersättning medan sjukbidrag ersattes av tidsbegränsad sjukersättning (som dock avskaffades under år 2008) eller aktivitetsersättning (SCB 2011). Eftersom jag använder uppgifter om ersättning från båda dessa system (i matchningen och som ett utfallsmått) har jag studerat jämförbarheten dem emellan. Resultaten visar att drygt 97 procent av de cirka 473 000 personer som fick förtidspension eller sjukbidrag år 2002 även fick sjuk- eller aktivitetsersättning år 2003. Av dem som fick ersättning i båda systemen hade i sin tur drygt 97 procent samma ersättningsgrad under båda åren. Jag bedömer därmed att uppgiften om ersättningsgrad från systemet före år 2003 är jämförbar med den från år 2003 och framåt. Utifrån dessa två mått kan jag alltså konstruera en variabel rörande förtidspension/sjukersättning som används under hela perioden.

En tänkbar (del)förklaring till att andelen med sjukersättning ökar i båda grupperna kan vara att sannolikheten för ohälsa ökar i takt med stigande ålder.

Figur 11 Andel inskrivna på Arbetsförmedlingen bland deltagare och jämförelsepersoner vid olika tidpunkter (månader) efter programstart, år 1999–2006⁴⁶

I Figur 11 visas andelen som är inskrivna på förmedlingen vid olika tidpunkter, mätt i månader sedan programstart. Måttet fångar upp både återflödet till arbetslöshet och övergången till andra utfall än arbete, exempelvis studier. Fram till och med elva månader efter programstarten är deltagargruppen i högre grad inskriven på förmedlingen. Därefter är grupperna i ungefär lika hög grad inskrivna, men efter 15 månader är förhållandet det omvända och deltagargruppen är i (signifikant) lägre grad inskrivna. Fyra år efteråt är 45 procent i jämförelsegruppen inskrivna jämfört med 41,6 procent bland deltagarna.

Den sammantagna bilden är alltså att utbildningen ser ut att ha hjälpt deltagarna att förbättra sin arbetsmarknadssituation. Fyra år efteråt har de (i relation till jämförelsegruppen) högre inkomster, är i högre grad sysselsatta och mer sällan inskrivna på förmedlingen. De tar inte heller emot sjukersättning eller försörjningsstöd i samma utsträckning. Att andelen med ersättning från akassan är högre bland deltagarna är svårare att tolka, men kan vara en indikation på att utbildningen bidrar till att stärka gruppens arbetsmarknadsanknytning.

⁴⁶ Samtliga former av subventionerat arbete (exkl. Samhall) innebär inskrivning på Arbetsförmedlingen.

6.3 Effekter för olika grupper av funktionsnedsatta

Hittills har jag presenterat resultat för hela urvalet av deltagare med funktionsnedsättning, men jag har även skattat effekter för olika grupper av funktionsnedsatta. Detta eftersom det kan vara värdefullt att se om någon grupp har extra stor nytta av att delta i utbildningen.⁴⁷

Tabell 2 visar den skattade effekten på tiden till, reguljärt och samtliga former av subventionerat, arbete för olika grupper av funktionsnedsatta (effekter på tiden till övriga anställningsformer redovisas i appendix 3). Jag redovisar dels den skattade procentuella effekten, dels differensen mellan de skattade överlevnadskurvorna eftersom det är bra att studera dem tillsammans vid tolkningen av resultaten.

Tabell 3 visar effekter på inkomster och övriga utfall för olika grupper av funktionsnedsatta. Jag visar effekten i både absoluta och relativa tal för att, utöver absoluta förändringar, också ta hänsyn till nivåskillnader.

⁴⁷ Eftersom matchningen är gjord inom respektive grupp kommer inte totaleffekten att överensstämma med det vägda genomsnittet för de olika grupperna.

Tabell 2 Skattad effekt på tid till reguljärt och samtliga former av subventionerat arbete för grupper av funktionsnedsatta⁴⁸

Grupp	Effekt, t+1 år, %	Effekt, t+2 år, %	Diff, t+1 år	Diff, t+2 år	Antal obs.
Samtliga	-0,1	8,0	5,1	11,5	5 819
Kvinnor	-4,0	5,5	§§ 3,3	13,6	2 496
Män	2,0	10,7	7,5	12,1	3 325
20–44 år	-1,3	8,0	6,0	12,4	4 285
45–60 år	2,9	10,0	7,8	12,4	1 536
Förgymnasial utbildning	4,6	14,4	11,1	14,9	1 716
Gymnasial/eftergymnasial utbildning	-2,8	5,6	3,8	10,7	4 101
Programstart år 1999–2002	-3,1	3,7	§§ 2,2	8,5	4 124
Programstart år 2003–2006	7,1	19,2	15,3	17,9	1 695
1–30 dagars väntetid t program	-2,5	7,0	§§ 5,2	10,7	1 087
31–90 dagars väntetid t program	-1,2	7,2	5,6	12,6	1 497
91–180 dagars väntetid t program	0,0	9,0	6,6	13,3	1 419
> 180 dagars väntetid t program	0,1	8,3	4,9	12,7	1 806

Diff = differensen mellan punktskattningen av överlevnadskurvorna för deltagare respektive jämförelsepersoner, angivet i procentenheter.

PS = propensity score.

§ § = överlevnadskurvorna är inte signifikant åtskilda.

⁴⁸ Positivt utfall: Reguljärt arbete + samtliga former av subventionerat arbete + kontakt upphört = jobb om efterföljande månadsinkomst >0 kr. Censurering vid inträde i AMU för jämförelsepersoner.

Tabell 3 Effekter på inkomster, försörjningsstöd, m.m. för grupper av funktionsnedsatta, år t+4 (skillnad i kronor/procentenheter, procentuell skillnad inom parentes)

Grupp	Ant obs	Inkomst (kr)	Inkomst >0 kr	Försörjn.-stöd	A-kassa	Sysselsatt	Sjukersättning	Inskriften, AF
Samtliga	5 819	27 860 (31,3)	10,3 (16)	-2,6 (-18,4)	2,3 (8,8)	10,5 (20,5)	-9,5 (-37,1)	-3,4 (-7,6)
Kvinnor	2 496	21 142 (28)	10,4 (16,3)	-1,3 ^{§§} (-11,9)	2,2* (7,4)	10,3 (20,6)	-11,6 (-36,3)	-4,9 (-11)
Män	3 325	31 067 (30,8)	9 (13,7)	-4,6 (-26)	3 (13)	10,5 (20,1)	-8,5 (-39,6)	-4,4 (-9,3)
20–44 år	4 285	28 153 (31,3)	9,1 (13,8)	-2,9 (-18,2)	1,7* (6,3)	10,4 (20)	-7,6 (-34,2)	-5,9 (-12,8)
45–60 år	1 536	32 832 (41)	13,4 (22,9)	-1,6 ^{§§} (-16,4)	6,7 (30,9)	13,7 (29,4)	-15,3 (-42,5)	-4,1 (-8,2)
Förgymnasial utb.	1 716	31 017 (39,4)	9,9 (16,2)	-4,4 (-21,3)	1,2 ^{§§} (5,1)	12,3 (26,9)	-8,9 (-34,1)	-2,9* (-6,3)
Gymnasial/eftergymnasial utb.	4 101	28 435 (31,1)	9,2 (13,7)	-2,7 (-21,8)	2,7 (10,1)	9,8 (18,4)	-9,6 (-37,8)	-3,3 (-7,4)
Programstart år 1999–2002	4 124	24 852 (32,2)	10,3 (16,6)	-4,2 (-25,6)	4,6 (17,7)	10 (20,7)	-9,9 (-36,4)	-1 ^{§§} (-2,4)
Programstart år 2003–2006	1 695	37 575 (32,8)	11,3 (16,3)	-2,8 (-20,8)	4,7 (24,4)	13,5 (23,9)	-8,4 (-38,6)	-12,2 (-23,3)
1–30 dagars väntetid t program	1 087	31 844 (35,6)	8,1 (11,8)	-6,8 (-37,5)	-2,4 ^{§§} (-8,9)	11,6 (21,8)	-7,8 (-32,9)	-7,9 (-16,9)
31–90 dagars väntetid t program	1 497	26 744 (29,7)	10,4 (15,8)	-4,4 (-28,1)	2,7 ^{§§} (9,8)	10,5 (20,1)	-8 (-33,2)	-6,5 (-13,9)
91–180 dagars väntetid t program	1 419	31 097 (36,7)	9 (13,9)	-3,2 (-21,3)	3,7 (14,3)	12,2 (25,1)	-9,9 (-39,6)	-6,8 (-14,2)
> 180 dagars väntetid t program	1 806	31 202 (37,4)	11,1 (18,1)	-3,4 (-22,6)	5 (21,6)	10,6 (21,7)	-12,5 (-41,9)	-0,2 ^{§§} (-0,5)

Ingen asterisk = signifikant på 1%- eller 5%-nivån, * = signifikant på 10%-nivån, § § = ej signifikant.

6.3.1 Grupper av funktionsnedsatta

Tabell 2 visar att effekten på tiden till (reguljärt och samtliga former av subventionerat) arbete två år efter programstarten är större för vissa deltagargrupper jämfört med genomsnittet. Detta gäller framförallt deltagare med förgymnasial utbildning, men även män och äldre (45–60 år). Vidare gäller att kvinnor och deltagare med gymnasial/eftergymnasial utbildning inte verkar ha samma utbyte av programmet. Däremot visar differensen mellan överlevnadskurvorna efter två år ofta inte lika stora variationer, vilket indikerar att övergången till arbete (i relation till respektive jämförelsegrupp) har varit jämförbar mellan grupper under uppföljningsperioden. Exempelvis visar kolumn 5 att kvinnor efter två år har haft en högre övergång till arbete jämfört med män, men den procentuella effekten är ändå mindre för kvinnor. Detta indikerar att det tar längre tid för kvinnor innan programeffekten uppväger inläsningseffekten. Detta skulle, i alla fall delvis, kunna bero på vilken typ av utbildningar som män och kvinnor deltar i. Bland kvinnorna i urvalet är de vanligaste inriktningarna vård/omsorg, kontor/lager och kundservice medan männen i huvudsak går utbildningar inom transport, tillverkning/hantverk och maskinoperatörsarbete.

Tabell 3 visar att programmet verkar bidra till att stärka arbetsmarknadspositionen för samtliga deltagargrupper även på längre sikt. Effekterna är (med några få undantag) genomgående positiva på de studerade utfallen fyra år efteråt. Mönstret är detsamma för samtliga grupper, men inom vissa grupper finns ingen signifikant effekt på ett av utfallen. Överlag har äldre (45–60 år) och, till viss del, deltagare med lägre utbildningsnivå särskilt goda resultat även då jag studerar dessa utfall. Deltagare med förgymnasial utbildning har framförallt en positiv effekt på genomsnittsinkomst och sysselsättning. De äldre deltagarna har en stark positiv effekt på inkomster (både genomsnittlig och andelen med positiv inkomst), a-kassa, sysselsättning och sjukersättning.

6.3.2 Tidsperiod för programstart

Uppdelat efter tidsperiod för programstart (åren 1999–2002 jämfört med 2003–2006) visar Tabell 2 att det går betydligt bättre för deltagare som påbörjat utbildningen under åren 2003–2006 att hitta ett arbete inom två år. Den positiva genomsnittseffekten på tid till arbete under hela tidsperioden verkar till stor del drivas av goda resultat för denna grupp. I den här typen av studier observeras ibland ett samband mellan lägre deltagarvolym och positiva resultat (se exempelvis Forslund m.fl. 2013). Eftersom volymerna i programmet är lägre under de senare åren kan det vara så att man då lättare kan upprätthålla kvaliteten i utbildningarna samt att deltagarna i högre grad består av arbetssökande som kan dra nytta av utbildningen.

Tabell 3 visar dock att mönstret inte är lika tydligt då jag studerar effekten på inkomster och övriga utfall. Den procentuella effekten på a-kassa och selsättning är förvisso något större för dem som påbörjat utbildningen år 2003–2006. Vidare är effekten på inskrivningsgraden betydligt större för denna grupp (för deltagare under 1999–2002 finns inte någon signifikant effekt). Däremot är effekten på försörjningsstöd större för dem som deltagit under perioden 1999–2002. Effekten på inkomster och sjukersättning är däremot (i relativa tal) ungefär densamma.

6.3.3 Kort- respektive långtidsinskrivna

Det är svårt att, utifrån Tabell 2, utläsa något tydligt mönster om vid vilken tidpunkt i arbetslöshetsperioden det ger bäst effekt att påbörja utbildningen. Effekten på tid till arbete är något mindre för deltagare med kortare väntetid (1–90 dagar) till programstart än för övriga grupper. Effekten på tiden till reguljärt arbete och ”vanliga” subventionerade anställningar är dock större för denna grupp (se appendix 3).

I Tabell 3 syns inte heller något entydigt samband mellan tidpunkt och utfall. Effekten på genomsnittlig inkomst är relativt jämförbar mellan de olika grupperna (med undantag för att effekten är mindre för deltagare med 31–90 dagars väntetid). Däremot är effekten på andelen med positiv inkomst som störst för gruppen med mer än 180 dagars väntetid. Effekten på försörjningsstöd är större för deltagare med mindre än 90 dagars väntetid medan det omvända förhållandet gäller för a-kassa och sjukersättning. Effekten på resterande utfall är relativt jämförbar mellan grupperna (med undantag för att det inte finns någon effekt på inskrivningsgrad för deltagare med längre än 180 dagars väntetid).

7 Avslutande diskussion

I den här rapporten har jag studerat effekterna av att delta i yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för arbetssökande med funktionsnedsättning under tidsperioden 1999–2006. Tidigare studier (de Luna m.fl. 2008; Gartell m.fl. 2013; Okeke 2005) har visat att arbetsmarknadsutbildning har haft positiva, om än tidsvarierande, genomsnittseffekter under den första halvan av 2000-talet. Sedan tidigare finns däremot inte så mycket kunskap om effekter för deltagare med funktionsnedsättning. Mina resultat indikerar att även denna grupp har ett positivt utbytte av att delta i en arbetsmarknadsutbildning.

Det samlade intrycket är att programdeltagandet bidrog till att förbättra deltagarnas arbetsmarknadssituation, både på kortare och längre sikt.⁴⁹ Effekterna är genomgående positiva, men storleksmässigt varierande för olika grupper av deltagare. Den genomsnittliga effekten på tiden till arbete verkar till stor del drivas av positiva resultat för deltagare som påbörjat utbildningen under åren 2003–2006. Detta resultat ligger i linje med Gartell m.fl. (2013) som hittade särskilt stora effekter av arbetsmarknadsutbildning under åren 2005 och 2006. Forslund m.fl. (2013) fann också att effekterna av arbetspraktik var större för deltagare under åren 2003–2006 jämfört med åren 1999–2002. De studerar förvisso ett annat program, men de sammantagna resultaten tyder på att arbetsmarknadspolitiska program generellt hade en bättre effekt under åren 2003–2006. Detta skulle kunna bero på tidsvarierande faktorer såsom konjunkturläge eller förändrade deltagarvolym. Eftersom volymerna i både arbetsmarknadsutbildning och arbetspraktik var lägre under åren 2003–2006 kan detta ha medfört att deltagarna i större utsträckning bestod av personer som kunde dra stor nytta av programmet (Forslund m.fl. 2013).

Då resultaten delas upp utifrån deltagarnas bakgrundsegenskaper (kön, ålder och utbildningsnivå) är det framförallt deltagare med lägre utbildningsnivå (högst grundskola) som har en större effekt än genomsnittet på den förväntade tiden till arbete. Även de Luna m.fl. (2008) fann särskilt positiva effekter av arbetsmarknadsutbildning för deltagare med lägre utbildningsnivå. Att insatsen ger goda resultat för denna grupp kan bero på att utbildningen innebär en höjning av deras från början (relativt sett) låga humankapital, vilket i sin tur kan ha en positiv effekt på deras möjlighet att få ett arbete.

Programdeltagandet har en positiv genomsnittseffekt på övergången till reguljärt arbete och subventionerade anställningar, men effekten är mindre då jag också studerar övergången till subventionerade anställningar avsedda för arbetssökande med funktionsnedsättning. Jämförelsepersonerna får alltså i högre grad denna typ av anställningar och programmet verkar därmed inte öka deltagarnas övergång till anställningar som är avsedda för funktionsnedsatta. Okeke (2005) fann en positiv effekt för deltagare med funktionsnedsättning, men enbart på arbete utan stöd. Okeke har dock inte separerat olika typer av subventionerade anställningar utan grupperar arbete med stöd i en kategori. Resultaten är därför inte helt jämförbara.

Jag har använt en matchningsansats som fungerat bra då deltagare och jämförelsepersoner är väl balanserade utifrån egenskaper som går att mäta. Efter-

⁴⁹ Observera att jag inte har gjort någon samhällsekonomisk analys av programmets effekter och därför inte kan besvara frågan om den positiva effekten är tillräckligt stor för att uppväga kostnaderna av deltagandet.

som jag inte direkt observerar vissa faktorer som säkerligen också har betydelse för utfallet (exempelvis graden av nedsatt arbetsförmåga) går det dock inte att utesluta att resultaten (i alla fall till viss del) avspeglar att deltagargruppen redan innan uppföljningen påbörjas har en starkare position på arbetsmarknaden. Det som talar för att jag indirekt lyckas mäta även dessa faktorer är att jag har tillgång till ett rikt datamaterial där bland annat uppgift om sjukersättning kan vara en indikation på graden av nedsatt arbetsförmåga. Något som däremot kan tala emot detta är att jämförelsegruppen i större utsträckning uppbär sjukersättning under uppföljningsperioden och avaktualiseras från Arbetsförmedlingen⁵⁰ på grund av orsaker (se appendix 4) som potentiellt kan härledas till deras hälsotillstånd. Detta skulle kunna vara en indikation på att jämförelsegruppens hälsa i genomsnitt är sämre än deltagarnas. Att jämförelsepersonerna i högre grad får anställningar avsedda för funktionsnedsatta skulle också kunna vara en indikation på att de redan innan uppföljningen påbörjas har en svagare arbetsmarknadsposition. I dessa avseenden är det dock svårt att avgöra vad som är hönan och ägget. Det skulle ju också kunna vara så att utbildningen dels förebygger att deltagarna får sjukersättning samt avaktualiseras av ovan nämnda orsaker, dels medför att de i större utsträckning får andra typer av anställningar än dem som är avsedda för funktionsnedsatta. Den här osäkerheten bör has i åtanke vid tolkningen av resultaten.

Det är, i vanlig ordning, svårt att veta i vilken utsträckning resultaten från en enskild studie går att generalisera. I detta fall försvåras möjligheterna att generalisera slutsatserna till samtliga inskrivna med funktionsnedsättning av att den delmängd av personer som deltagit i arbetsmarknadsutbildning har bakgrunds-egenskaper som indikerar en starkare ställning på arbetsmarknaden (se appendix 2). Det är vidare inte helt enkelt att generalisera resultaten till en nutida kontext och uttala sig om eventuella effekter för deltagare som påbörjar programmet efter år 2006. Arbetsförmedlingen (2014) har visat att effekten av arbetsmarknadsutbildning generellt har minskat över tid och varit nära noll under de senaste åren. En av flera tänkbara förklaringar till detta är, enligt Arbetsförmedlingen, den svaga konjunkturutvecklingen under perioden. Mina resultat visar på positiva, men överlag mindre, effekter under åren 1999–2002 då arbetsmarknadsläget generellt var något sämre jämfört med under åren 2003–2006. Mot denna bakgrund skulle de förväntade effekterna kunna vara något mindre för deltagare som påbörjat programmet efter år 2006. Det är dock svårt att uttala sig om detta med säkerhet och det skulle behövas fler studier för att besvara den frågan. Det skulle också vara värdefullt med ytterligare studier som kan bidra till en ökad kunskap om effekterna av olika arbetsmarknadspoli-

⁵⁰ Innebär att den arbetssökande inte längre är registrerad som arbetssökande på förmedlingen.

tiska åtgärder för gruppen med funktionsnedsättning. Detta är något som vi fortfarande vet relativt lite om.

Referenser

- Arbetsförmedlingen (2013a), "Arbetsmarknadsutbildning", Faktablad till arbetssökande maj 2013.
- Arbetsförmedlingen (2013b), "Arbetsmarknadsrapport 2013", Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Arbetsförmedlingen (2013c), "En strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken 2011–2016", Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Arbetsförmedlingen (2013d), "Personer med lönebidrag samt tidig identifiering av funktionsnedsättning", Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Arbetsförmedlingen (2013e), "Har du en funktionsnedsättning?" Internetsida: Hämtat från <http://www.arbetsformedlingen.se>, citerad 26/6-2013.
- Arbetsförmedlingen (2013f), "Utredning och kodning av funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga" Tillgänglig på AF:s intranät Vis 2013-05-16.
- Arbetsförmedlingen (2014), "Arbetsmarknadsrapport 2014", Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Arbetsmarknadsstyrelsen (2007), "Definitioner inom AMV:s statistik. Historik över ett urval av våra begrepp", UIN 2007:1, Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm.
- Benmarker, H., K. Carling och A. Forslund (2007), "Vem blir långtidsarbetslös?", Rapport 2007:20, IFAU, Uppsala.
- Black, D. och J. Smith (2004), "How robust is the evidence on the effects of college quality? Evidence from matching", *Journal of Econometrics* 121, 99–124.
- de Luna, X. och P. Johansson (2007), "Matching estimators for the effect of a treatment on survival times", Working Paper 2007:1, IFAU, Uppsala.
- de Luna, X., A. Forslund och L. Liljeberg (2008), "Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare under perioden 2002–04", Rapport 2008:01, IFAU, Uppsala.
- Forslund, A. och J. Vikström (2011), "Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt", Rapport 2011:7, IFAU, Uppsala.

- Forslund, A., L. Liljeberg och L. von Trott zu Solz (2013), "Arbetspraktik – en utvärdering och en jämförelse med arbetsmarknadsutbildning", Rapport 2013:4, IFAU, Uppsala.
- Fredriksson, P. och P. Johansson (2004), "Dynamic Treatment Assignment – The Consequences for Evaluations Using Observational Data" IZA Discussion Papers 1062, Institute for the Study of Labor (IZA).
- Förordning (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.
- Försäkringskassan (2010), "Rehabilitering", Faktablad uppdaterat 2010-12-02.
- Försäkringskassan (2013a), "Handikappersättning", Faktablad uppdaterat 2013-04-02.
- Försäkringskassan (2013b), "Sjukersättning", Faktablad uppdaterat 2013-02-01.
- Försäkringskassan (2013c), "Sjukpenning", Faktablad uppdaterat 2013-10-28.
- Gartell, M., C. Gerdes och P. Nilsson (2012a), "Avaktualisering av okänd orsak - antaganden vid utvärderingsstudier av program", Working Paper 2012:3, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Gartell, M., C. Gerdes och P. Nilsson (2012b), "Metoder för att mäta effekter av arbetsmarknadspolitiska program", Working Paper 2012:2, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Gartell, M., C. Gerdes och P. Nilsson (2013), "Programeffekter 1996–2010", Working Paper 2013:1, Arbetsförmedlingen, Stockholm.
- Hägglund, P. (2002), "Första året med Aktivitetsgarantin - en utvärdering av Aktivitetsgarantins effekter", Ura 2002:2, Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm.
- Johansson, P. och P. Skedinger (2005), "Are objective, official measures of disability reliable?", Working Paper 2005:14, IFAU, Uppsala.
- Johnredén, A-C. (2006), "Personer med funktionshinder och nedsatt arbetsförmåga", Ura 2006:3, Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm.
- Okeke, S. (2005), "Arbetsmarknadsutbildningens effekter för individen", Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik, Ura 2005:6, Arbetsmarknadsstyrelsen, Stockholm.
- Regeringskansliet (2012), "Insatser på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga".

- Reinholdt, S. (2006), "Arbetslivsinriktad rehabilitering - Kartläggning av Försäkringskassans och Arbetsförmedlingens insatser för arbetslösa sjukskrivna i Luleå", 2006:35, Luleå Tekniska Universitet.
- Riksrevisionen (2007), "Utanförskap på arbetsmarknaden - funktionshindrade med nedsatt arbetsförmåga", RiR 2007:24, Riksrevisionen, Stockholm.
- Rosenbaum, P.R och D.B Rubin (1983), "The central role of the propensity score in observational studies for causal effects", *Biometrika* 70, 41–55.
- Sibbmark, K. (2013), "Arbetsmarknadspolitisk översikt 2012", Rapport 2013:22, IFAU, Uppsala.
- Statistiska Centralbyrån (2011), "Longitudinell integrationsdatabas för Sjukförsäkrings- och Arbetsmarknadsstudier (LISA) 1990–2009", 2011:4, Statistiska Centralbyrån, Stockholm.
- Statistiska Centralbyrån (2011b), "Utbildningsstatistisk årsbok 2012", Statistiska Centralbyrån, Örebro.
- Statskontoret (2007), "Styrning av arbetsmarknadsutbildning – utgångspunkter, erfarenheter och slutsatser", 2007/7-5, Statskontoret, Stockholm.
- Statskontoret (2008), "De nya insatserna för funktionshindrade inom arbetsmarknadspolitiken – en utvärdering av trestegsmodellen", 2008:9, Statskontoret, Stockholm.
- Statskontoret (2012), "Kostnader för arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux - en jämförelse", 2012:28, Statskontoret, Stockholm.
- Vikström, J. (2014), "IPW estimation and related estimators for evaluation of active labor market policies in a dynamic setting", Working Paper 2014:1, IFAU, Uppsala.

Appendix 1: Metod

Detta avsnitt innehåller i stort sett samma information som avsnitt 4, men i en utökad och mer detaljerad version.

Studiens design

Att utvärdera effekten av arbetsmarknadsutbildning innebär att jag försöker jämföra deltagarnas faktiska utfall med vad som skulle ha hänt om de inte hade deltagit (det kontrafaktiska utfallet). Eftersom det är omöjligt att observera en person i båda dessa tillstånd låter jag en grupp av jämförelsepersoner representera deltagarnas kontrafaktiska utfall. Att tilldelningen av utbildningen är behovsstyrd (Arbetsförmedlingen 2013a) gör att jag måste hantera problemet med selektion, det vill säga att det inte är slumpmässigt vem som deltar, för att kunna mäta effekten av deltagandet.

Jag gör detta med hjälp av matchning. Det innebär att jag för varje person som deltagit i programmet försöker att hitta en jämförelseperson med funktionsnedsättning och likartad sannolikhet att delta i arbetsmarknadsutbildning som istället kvarstår som öppet arbetslös⁵¹ (för att eventuellt senare i perioden delta i arbetsmarknadsutbildning eller annan åtgärd). Om jag lyckas konstruera en likvärdig jämförelsegrupp kommer förutsättningarna att få gå en utbildning samt att få ett arbete, vid tidpunkten för programstarten, att vara jämförbar mellan grupperna. Den genomsnittliga effekten av utbildningen kan då mätas genom att studera skillnaden i utfall mellan deltagare och jämförelsepersoner. En förutsättning för att en sådan skillnad ska kunna tolkas som en kausal effekt av programmet är att jag lyckas observera samtliga faktorer som påverkar både sannolikheten att delta i arbetsmarknadsutbildning och utfallet av deltagandet. Med andra ord krävs att antagandet om *selektion på observerade egenskaper* är uppfyllt.

Hur genomförs matchningen?

Möjligheterna att få ett arbete avgörs dels av den arbetssökandes förutsättningar (utbildning, tidigare erfarenheter m.m.), dels av det rådande arbetsmarknadsläget. Syftet med matchningen är att åstadkomma grupper som i alla mätbara avseenden, som antas påverka såväl sannolikheten att delta i programmet som möjligheten att få ett arbete, är så lika som möjligt. Det innebär att andelen kvinnor, andelen högutbildade och så vidare ska vara närmast densamma i båda grupperna. Den enda återstående skillnaden ska vara just programdeltagandet.

⁵¹ Öppen arbetslöshet definieras som inskrivning i någon av följande sökandekategorier: 11, 12, 13, 14, 34, 96, 97 eller 98. Se Arbetsmarknadsstyrelsen (2007) för en beskrivning av dessa.

Eftersom jag vill ta hänsyn till en mängd egenskaper kommer det att vara svårt att hitta en jämförelseperson med samma värden på samtliga bakgrundsvariabler till varje programdeltagare. Jag matchar därför deltagare och jämförelsepersoner utifrån en *propensity score*, vilket är den skattade sannolikheten att delta i arbetsmarknadsutbildning givet personens karaktäristika.⁵² Detta värde varierar inom intervallet [0,1] och skattas med hjälp av probitmodeller.⁵³ Jag använder *arbetslöshetsperioder* (alltså inte personer) som analysenhet och skattar sannolikheten att delta i utbildningen vid tidpunkten för deltagarnas programstart respektive jämförelsepersonernas mättillfälle. Utifrån denna sannolikhet parar jag ihop varje programperiod med den närmaste grannen i jämförelsegruppen. Om flera jämförelseperioder har samma propensity score väljer jag slumpmässigt vilken som ska ingå i jämförelsegruppen. Jag matchar med återläggning, vilket innebär att samma period i jämförelsegruppen kan matchas gentemot flera olika perioder i deltagargruppen.⁵⁴

Jag tillåter inte att deltagarna matchas emot sig själva, men samma person kan finnas med i både deltagar- och jämförelsegrupp. Detta är dock relativt ovanligt (4 procent av urvalet på 5 819 perioder). Det är också sällsynt (1 procent) att samma person ingår i deltagargruppen mer än en gång (vilket kan förekomma om en person har gått flera utbildningar, men i olika arbetslöshetsperioder), och även att en person förekommer i jämförelsegruppen flera gånger (4 procent). Både deltagar- och jämförelsegrupp består alltså till stor del av unika personer.

När jag skattar effekter för olika grupper av arbetssökande, exempelvis kvinnor och män, utförs matchningen inom den aktuella gruppen. Samtliga personer i både deltagar- och jämförelsegrupp är då av samma kön, och därutöver matchade på samma sätt som tidigare beskrivits. Den stundtals grova gruppindelningen är gjord med hänsyn till urvalsstorlek (exempelvis bildar gymnasialt och eftergymnasialt utbildade en gemensam grupp eftersom antalet med eftergymnasial utbildning är relativt få).⁵⁵ Många av skattningarna är dock gjorda utifrån ett relativt litet underlag, vilket medför en större osäkerhet. Ett mindre urval innebär också en större risk att jag inte fullt ut lyckats med

⁵² Se Rosenbaum och Rubin (1983) för en mer detaljerad beskrivning av metoden.

⁵³ Personer med liknande propensity score har en jämförbar sannolikhet att delta i utbildningen, men inte nödvändigtvis samma värden på bakgrundsvariablerna. Detta eftersom många olika uppsättningar av bakgrundsvärden kan resultera i en liknande propensity score.

⁵⁴ Metoden kallas *1-to-1 nearest neighbour matching with replacement*. De jämförelseperioder som används mer än en gång viktas så att antalet perioder blir lika många i båda grupperna.

⁵⁵ Av samma anledning har jag inte kunnat skatta separata effekter för utomnordiskt eller utomeuropeiskt födda.

matchningen. Resultaten bör därför tolkas med försiktighet, men kan ändå ge indikationer om vilka grupper som drar mest nytta av utbildningen.

Väntetid till programstart och "common support"

Eftersom arbetssökande kan påbörja ett program vid olika tidpunkter i arbetslöshetsperioden förekommer en väntetid till programstart (i detta fall tiden från arbetslöshetsperiodens början till tidpunkten för utbildningens start). Enligt Fredriksson och Johansson (2008) är denna väntetid av central betydelse vid utvärdering av deltagande i arbetsmarknadspolitiska program. Detta, menar de, beror på att både utfallet av programdeltagandet och sannolikheten att delta i programmet är funktioner av väntetiden. Ofta kombineras därför propensity score matchning med exakt matchning på väntetid till program (för att ta hänsyn till icke-observerade egenskaper som kan påverka sannolikheten att få ett arbete) och tidpunkten för programstart (för att ta hänsyn till arbetsmarknadens säsongsvariation).⁵⁶ Detta kräver dock ett stort urval eftersom antalet kombinationer av dessa två variabler snabbt växer. Urvalet i den här studien är däremot relativt litet och fördelat över en tidsperiod på åtta år (alltså förekommer många olika tidpunkter för programstart). De förutsättningar som krävs för att genomföra en sådan matchning är därmed inte uppfyllda. Jag kommer istället att inkludera dessa faktorer i probitmodellen för att, i alla fall till viss del, ta hänsyn till deras betydelse.⁵⁷

För att säkerställa jämförbarheten mellan grupperna matchas enbart deltagare och jämförelsepersoner inom det område där gruppernas fördelningar av propensity scores är överlappande (området kallas *common support*). Black och Smith (2004) menar dock att detta kan ge snedvridna resultat om fördelningarna är olika (om än överlappande) eftersom ett fåtal jämförelsepersoner i någon av fördelningens svansar då kan få representera det kontrafaktiska utfallet för betydligt fler deltagare. De menar därför att analysen enbart bör baseras på det område i fördelningen som kallas *thick support*. Detta innebär att man trimmar urvalet och endast använder observationer i mitten av fördelningarna (där det finns många observationer) för att skatta effekter. Jag kommer dock inte att trimma urvalet eftersom endast 35 jämförelseperioder (0,6 procent) matchas gentemot mer än en programperiod, vilket är för få för att utgöra ett problem.

⁵⁶ Se exempelvis de Luna m.fl. (2008) och Forslund m.fl. (2013).

⁵⁷ Detta görs med en kontinuerlig variabel över väntetid till program (antalet dagar) samt dummyvariabler för respektive kvartal då programstart/mättillfälle infaller.

Faktorer som används vid matchningen

Det finns många faktorer som antas påverka både sannolikheten att delta i arbetsmarknadsutbildning och arbetsmarknadsutfallet. Inledningsvis inkluderar jag individuella egenskaper i matchningsmodellen: *Kön, ålder, utbildningsnivå, födelseregion, medborgarskap, familjesituation, geografisk hemvist*⁵⁸, *typ av funktionsnedsättning* samt *sökaktivitet* (geografiskt sökområde m.m.).

I syfte att fånga upp personens ställning på arbetsmarknaden använder jag ett flertal mått över arbetslöshetshistorik och inskrivningstid på Arbetsförmedlingen.⁵⁹ Dessa faktorer är (i alla fall till viss del) också indirekta mått på egenskaper som inte observeras i data, såsom kontaktnät, motivation och social förmåga.

Jag kompletterar bilden av personernas arbetsmarknadsanknytning med mått som beskriver i vilken utsträckning de tidigare har arbetat: *Inkomst, försörjningsstöd, a-kasseersättning* och *sysselsättningsstatus*. Jag inkluderar även mått som kan indikera hälsotillstånd och därmed indirekt ge information om graden av nedsatt arbetsförmåga. Dessa är *rehabiliteringsersättning, handikappersättning, sjukpenning* samt *grad av sjuk-/aktivitetsersättning*. Samtliga ovan nämnda mått mäts under de två år som föregår programstarten/måttillfället, med undantag för sysselsättningsstatus som mäts upp till fem år bakåt i tiden eftersom det är en så pass central variabel i sammanhanget.

Jag tar även hänsyn till tidpunkten för programstart eftersom utfallet kan påverkas av tidsspecifika faktorer såsom konjunktur och deltagarvolymen.

Jag inkluderar också interaktionstermer samt ålder och inkomst i kvadrat.

Därutöver finns givetvis faktorer som inte observeras i register som också påverkar utfallet. Tidigare har jag nämnt egenskaper som i viss utsträckning går att mäta indirekt genom andra faktorer som är korrelerade med dessa icke-observerade egenskaper. Jag kan däremot inte ta hänsyn till exempelvis variationer i arbetsmarknadsutbildningens kvalitet.

Matchningen faller väl ut och jag lyckas bra med syftet att åstadkomma två likvärdiga grupper. Det förekommer nämligen få statistiskt signifikanta skillnader mellan de matchade deltagarna och jämförelsegruppen. Utfallet av matchningen redovisas i appendix 2.

⁵⁸ Geografisk hemvist mäts på länsnivå. Denna gruppering finns beskriven i appendix 2.

⁵⁹ För att åstadkomma jämförbarhet över tid mäter jag antalet inskrivningsdagar på förmedlingen under de senaste sju åren. Anledningen är att data finns tillgängligt först från hösten 1991, vilket gör att jag enbart kan mäta sju år bakåt för dem som påbörjat AMU under år 1999. Som påpekas i Gartell m.fl. (2012b) är det nog också så att den arbetslöshetshistorik som ligger närmast i tiden är mest relevant i sammanhanget (även om det finns mer historik att tillgå för deltagare som påbörjat programmet senare).

Potentiella problem med matchning (och tänkbara lösningar)

En ständigt återkommande fråga i den här typen av studier är huruvida skillnader i resultat mellan deltagar- och jämförelsegrupp är en faktisk effekt av programmet eller en följd av att deltagarna är en selekterad grupp. I det senare fallet beror skillnaden inte på programmet (i alla fall inte till fullo), utan på att deltagarna har egenskaper (ofta sådana som inte observeras i data) som gör att de står närmare/längre ifrån arbetsmarknaden och att de därmed hade lyckats bättre/sämlre än jämförelsegruppen oberoende av programmet.

I utvärderingsstudier försöker man ofta att kringgå problemet med hjälp av en exogen variationskälla (ofta någon reform som används som ett naturligt experiment) som åstadkommer en slumpmässig indelning i behandlings- och kontrollgrupp. I det här fallet finns ingen sådan variationskälla att tillgå och därför är matchning en lämplig metod för att besvara rapportens frågeställning. Under förutsättning att matchade deltagare och jämförelsepersoner, utifrån observerade egenskaper, liknar varandra kan tilldelningen av arbetsmarknadsutbildning betraktas som slumpmässig. Det finns dock tänkbara problem med den här metoden eftersom det inte är säkert att personerna är jämförbara även med avseende på icke-observerade egenskaper.

Frågan är kanske extra relevant i det här fallet eftersom graden av nedsatt arbetsförmåga, vilken troligtvis påverkar förutsättningarna att få ett arbete, inte observeras. Det finns en risk att det framförallt är arbetssökande med en lindrigare funktionsnedsättning som får gå en arbetsmarknadsutbildning. Detta skulle i så fall innebära att arbetssökande som ingår i jämförelsegruppen har svårare funktionsnedsättningar och troligtvis också sämlre möjligheter att få ett arbete. Om så är fallet innebär det sannolikt att jag överskattar effekten av deltagandet.⁶⁰

För att kunna göra en trovärdig kausal tolkning av resultaten behöver det här problemet hanteras. Detta gör jag genom att vid matchningen ta hänsyn till ett antal observerade faktorer som indirekt kan mäta graden av nedsatt arbetsförmåga. Om dessa faktorer ”fångar upp” egenskaper som inte observeras är det möjligt att lindra selektionsproblematiken (till hur stor del beror på hur väl

⁶⁰ I detta sammanhang blir risken för en positiv selektion in i programmet extra påtaglig av att det så kallade 70-procentsmålet fortfarande fanns under den aktuella tidsperioden. 70-procentsmålet var ett verksamhetsmål som användes under åren 1999–2007 och innebar att 70 procent av deltagarna i AMU skulle ha ett arbete 90 dagar efter utbildningens slut (Gartell m.fl. 2013). Enligt Forslund och Vikström (2011) kan detta ha påverkat selektionen in i programmet eftersom förmedlingen sannolikt valde ut arbetssökande med bäst förutsättningar att få ett arbete inom den utsatta tidsgränsen. De menar också att målet kan ha påverkat vilken förmedlingsverksamhet som erbjöds deltagarna efter att de avslutat utbildningen. Samtidigt menar Okeke (2005) att selektionen också kan gå i motsatt riktning eftersom arbetsmarknadspolitiken syftar till att prioritera grupper med svag position på arbetsmarknaden.

faktorerna fångar upp det som inte observeras). Två faktorer som tar hänsyn till mycket av det som inte observeras är personens arbetslöshetshistorik samt den aktuella inskrivningstiden på förmedlingen. Arbetslöshetshistoriken används ofta i den här typen av studier, men jag kommer att använda mer detaljerad information genom att även ta hänsyn till historiken i de särskilda insatser som har funnits för funktionsnedsatta under hela den studerade perioden (offentligt skyddat arbete, lönebidrag och arbetslivsinriktad rehabilitering).

Utöver en detaljerad arbetslöshetshistorik kompletterar jag med information om ersättningar från olika transfereringssystem (vilket kan indikera hälsostatus), såsom sjuk-, aktivitets-, handikapp- och rehabiliteringsersättning samt sjukpenning. Sjukersättning ges till personer i åldern 30–64 år med ihållande nedsatt arbetsförmåga, omfattande minst 25 procent.⁶¹ Aktivitetsersättning ges till personer i åldern 19–29 år med nedsatt arbetsförmåga omfattande 25 procent eller mer under minst ett år framöver.⁶² Ersättningen kan också ges till ungdomar som på grund av funktionsnedsättning inte har avslutat grundskole- eller gymnasieutbildning. Handikappersättning ges till personer över 19 år med extra hjälpbehov eller kostnader till följd av varaktig sjukdom eller funktionsnedsättning. Rehabiliteringsersättning kan ges till personer som deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering. Sjukpenning kan ges till anställda vid längre än 14 dagars sjukdom, som medför en nedsättning av arbetsförmågan motsvarande minst en fjärdedel (Försäkringskassan 2010; Försäkringskassan 2013a; Försäkringskassan 2013c; SCB 2011). Därutöver tar jag också hänsyn till typ av funktionsnedsättning.

Med hjälp av denna information hoppas jag kunna kringgå problemet att det inte är möjligt att direkt observera graden av nedsatt arbetsförmåga. I slutändan går det dock aldrig att vara säker på att det identifierande antagandet är uppfyllt eftersom det helt enkelt inte går att veta om alla relevanta faktorer observerats.

⁶¹ Ersättningsgraden (¼, ½, ¾, eller hel) i sjuk- och aktivitetsersättningen (tidigare förtidspension och sjukbidrag) ska motsvara graden av nedsatt arbetsförmåga, vilket skulle kunna lösa problemet med att denna uppgift inte registreras i förmedlingens databas. Dock får endast en liten del av urvalet av deltagare med funktionsnedsättning sjuk- eller aktivitetsersättning (drygt 7 procent under året före programstarten). Detta beror troligtvis på att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan har olika definitioner av vad nedsatt arbetsförmåga innebär. Enligt förmedlingen kan en person med funktionsnedsättning ha nedsatt arbetsförmåga i förhållande till en arbetsuppgift, men inte nödvändigtvis gentemot hela arbetsmarknaden. För att få sjukersättning krävs däremot nedsatt arbetsförmåga gentemot samtliga förvärvsarbeten på arbetsmarknaden, vilket även inkluderar anställningar anpassade för personer med funktionsnedsättning (Försäkringskassan 2013b).

⁶² Utbetalningen från sjuk- och aktivitetsersättningen kan dels bestå av en inkomstrelaterad ersättning och dels av en garantiersättning. Den inkomstrelaterade ersättningen är kopplad till tidigare arbetsinkomster medan garantiersättningen är oberoende av tidigare inkomst (SCB 2011). Om en person har fått båda ersättningsformerna (vilket dock är mycket ovanligt) och graden av ersättning skiljer sig mellan dem kommer jag att använda uppgiften där ersättningsgraden är högst. Uppgiften avser ersättningsgraden vid sista utbetalning under aktuellt år.

I andra studier där samma dataunderlag använts för att utvärdera effekter av arbetsmarknadspolitiska program har författarna argumenterat för att antagandet om selektion på observerade egenskaper kan betraktas som uppfyllt eftersom förmedlingens data är så pass informationsrikt att det troligtvis går att observera allt som styr både inflödet till programmet och utfallet.⁶³ Detta betraktas dock som ett starkt antagande även då den studerade populationen inte består av arbetssökande med varierande (men icke observerad) grad av nedsatt arbetsförmåga.

Urvalsvillkor

Under åren 1999–2006 påbörjades 25 133 inskrivningsperioder i arbetsmarknadsutbildning, fördelade på 23 461 personer, där deltagaren hade en funktionsnedsättning. Ett tänkbart hinder för att skatta effekten av deltagandet är att många har deltagit i andra program tidigare i arbetslöshetsperioden, vilket gör det svårt att isolera effekten av just arbetsmarknadsutbildningen. Jag hanterar detta problem genom att ställa ett antal villkor som måste uppfyllas för att ingå i urvalet.

Jag avgränsar urvalet till att omfatta arbetssökande (med funktionsnedsättning) som innan programstart enbart varit inskrivna som öppet arbetslösa (i den arbetslöshetsperiod då utbildningen påbörjas).⁶⁴ Jag ställer även ett villkor om att minst 90 dagar måste ha passerat sedan den senast avslutade arbetslöshetsperioden, innan den aktuella arbetslöshetsperioden inleddes. Slutligen avgränsar jag studien till personer i åldern 20–60 år vid tidpunkten för programstart. Urvalet utgörs därefter av 6 254 inskrivningsperioder i arbetsmarknadsutbildning, fördelade på 6 194 personer.

Jämförelsegruppen består av personer i åldern 20–60 år (med funktionsnedsättning) som den 15:e i varje månad var inskrivna som öppet arbetslösa och inte hade deltagit i program eller någon form av subventionerad anställning tidigare i arbetslöshetsperioden.⁶⁵ Även för denna grupp måste minst 90 dagar ha passerat mellan den senast avslutade inskrivningen och den pågående arbetslöshetsperiodens början.

⁶³ Se exempelvis de Luna m.fl. (2008).

⁶⁴ Detta medför att jag exkluderar personer som exempelvis har deltagit i ett annat program eller haft en tillfällig anställning innan programstarten. Anledningen är, utöver att det underlättar möjligheten att isolera programeffekten, att den studerade gruppen då blir mer homogen.

⁶⁵ Den 15:e i varje månad blir det mättillfälle som motsvarar deltagarnas datum för programstart.

Totalt finns 1 434 457 jämförelseperioder (fördelat på 171 904 personer)⁶⁶ som kan matchas gentemot de 6 254 programperioderna. Med andra ord är möjligheterna att hitta lämpliga jämförelsepersoner för en stor del av deltagarna goda. Detta lyckas i 93 procent av fallen, motsvarande 5 819 deltagare.⁶⁷ Dessa utgör alltså urvalet som analysen baseras på.

Jag kommer inte att ställa något villkor om att personerna som ingår i urvalet måste kvarstå i utbildningen (för deltagarna) eller öppen arbetslöshet (för jämförelsepersonerna) i minst 30 dagar, vilket har gjorts i flera liknande studier (exempelvis Forslund m.fl. 2013). Ett sådant villkor innebär att antalet programperioder reduceras från 5 819 till 5 180 och ger överlag något mer positiva effekter (se appendix 7 för resultatredovisning och ett resonemang om detta).

Utfallsmått

Det studerade utfallet är tiden från programstart (eller mättillfälle för jämförelsepersonerna) till arbete. Jag definierar reguljärt arbete som att personen har lämnat förmedlingen på grund av anställning⁶⁸ eller varit registrerad som deltidsanställd, timanställd, tillfälligt anställd eller ombytessökande i en sammanhängande period om minst 30 dagar.⁶⁹

Med tanke på funktionsnedsattas särskilda situation på arbetsmarknaden är det inte givet att en insats såsom arbetsmarknadsutbildning i första hand syftar till att deltagarna ska få ett arbete utan stöd. Det kan istället vara så att någon form av stöd är en förutsättning för att en person med nedsatt arbetsförmåga ska kunna få en anställning. Arbetsförmedlingen (2013c) menar att gruppen har svårt att hävda sig i den hårda konkurrensen om jobben och att det vanligtvis krävs en lönesubvention till arbetsgivare för att funktionsnedsatta ska kunna konkurrera med andra arbetssökande. Mot denna bakgrund kommer jag att, vid sidan av reguljärt arbete, studera övergången till två kategorier av subventionerade anställningar. Den första kategorin utgörs av de subventionerade anställningar som kan erbjudas alla grupper av arbetssökande.⁷⁰ Den andra kategorin

⁶⁶ För varje tillfälle från arbetslöshetsperiodens start som en person är inskriven som öppet arbetslös skapas en jämförelseperiod. Om en person exempelvis är inskriven som öppet arbetslös från 10 januari–10 maj så kommer fyra perioder (15/1, 15/2, 15/3 och 15/4) för denna person att ingå i den matchningsbara jämförelsegruppen.

⁶⁷ Att deltagare faller bort beror nästan uteslutande på att de saknar värden på någon/några av de variabler som används i matchningen, vilket gör att det inte går att skatta någon propensity score. Jag exkluderar också 243 personer som matchas direkt gentemot sig själva.

⁶⁸ Avaktualiseringsorsaker 1 (tillsvidareanställning), 2 (tidsbegränsad anställning) och 3 (fortsatt anställning hos samma arbetsgivare).

⁶⁹ Minst 30 sammanhängande dagar i någon av sökandekategorierna 21 (deltidsarbetslöshet), 22 (timanställning), 31 (tillfälligt arbete) eller 41 (ombytessökande).

⁷⁰ Nystartsjobb, anställningsstöd samt stöd till start av näringsverksamhet.

består av de subventionerade anställningar som enbart är tillgängliga för arbets-sökande med funktionsnedsättning.⁷¹ Det huvudsakligen studerade utfallet kommer att vara övergången till reguljärt arbete och samtliga former av sub-ventionerade anställningar.⁷²

Utöver effekten på övergången till arbete kommer jag att studera utbild-ningens effekt på inkomster, försörjningsstöd, a-kasseersättning, sysselsättning, sjukersättning samt inskrivning på förmedlingen.

Avaktualiserade av okänd orsak

Det är relativt vanligt att arbetssökande avaktualiseras av okänd orsak. I dessa fall har kontakten med förmedlingen upphört, men utan att det finns kännedom om varför. En av anledningarna kan vara att den arbetssökande, utan att medde-la förmedlingen, har påbörjat ett arbete. Eftersom övergången till arbete är ett centralt utfall i den här studien kan sådan informationsbrist påverka resultaten. Andelen som avaktualiseras av okänd orsak är generellt sett högre bland jämfö-relsepersonerna⁷³, vilket kan tyda på att arbetsförmedlarna har bättre uppgifter om vad som händer då deltagarna avaktualiseras jämfört med personerna i jäm-förelsegruppen. Enligt Gartell m.fl. (2012b) kan det också vara angeläget för förmedlarna att deltagarna i olika åtgärder uppvisar bra resultat efter avslutad insats och att det därför görs en mer noggrann uppföljning av dem jämfört med övriga arbetssökande. Om jag inte hanterar den här företeelsen kommer jag sannolikt att göra en snedvriden skattning av programeffekten. Av denna an-ledning behöver jag alltså göra ett antagande om hur stor andel av dem som avaktualiseras av okänd orsak som har fått ett arbete.

Gartell m.fl. (2012a) har visat att en andel på 50 procent, bland både delta-gare och jämförelsepersoner, är ett rimligt antagande. De har studerat deltagare i arbetsmarknadsutbildning under perioden 1996–2009 som avaktualiserades av okänd orsak inom ett år efter programstart. Personernas sysselsättningsstatus följs upp med hjälp av SCB:s register ungefär ett år efter tidpunkten för pro-

⁷¹ Offentligt skyddat arbete, lönebidrag, utvecklings- och trygghetsanställning samt anställning hos Samhall.

⁷² Gartell m.fl. (2012b) påpekar dock att anställningsprocessen vid ett subventionerat arbete är annorlunda jämfört med den som föregår ett osubventionerat arbete. Vid tillsättningen av ett subventionerat arbete är arbetsgivarens valmöjligheter i regel mer begränsade eftersom urvalet av arbetssökande ofta består av en eller ett fåtal personer som arbetsförmedlaren har föreslagit. Ett subventionerat arbete kan alltså vara ett resultat av förmedlarnas bedömning snarare än en effekt av programdeltagandet. De menar vidare att skattade programeffekterna (då subventionerat arbete inkluderas som ett positivt utfall) i större utsträckning kan påverkas av förändrade delta-garvolymer i subventionerat arbete.

⁷³ Andelen som lämnat förmedlingen av okänd orsak (oavsett hur lång tid efter arbetslöshetsperi-odens början som avaktualiseringen sker) är 5,8 % bland deltagare och 8,6 % bland jämförelse-personer.

gramstart. I studien undersöks dock inte om andelen varierar mellan olika grupper av deltagare och det kan finnas anledning att tro att gruppen av funktionsnedsatta i detta avseende skiljer sig från den genomsnittlige deltagaren.⁷⁴ Att tillämpa antagandet i detta sammanhang kan med andra ord leda fel.

Jag har därför gjort en uppföljning av de personer i urvalet som avaktualiserats av okänd orsak. För att få information om vad personen företar sig den allra närmaste tiden efter avaktualisering (och inte ett år efteråt) har jag använt inkomstuppgifter från månaden efteråt.⁷⁵ Jag ändrar sedan sysselsättningsstatus för dem som avaktualiserats av okänd orsak och som månaden efteråt har en positiv inkomstuppgift (överstigande 0 kronor).⁷⁶ Uppföljningen visar att personer i jämförelsegruppen (som oftare avaktualiseras av okänd orsak) i mindre utsträckning än deltagarna har en positiv inkomstuppgift månaden efteråt (25,1 procent jämfört med 35,3 procent). Om gränsen istället sätts vid 5 000 kronor har 12,2 procent av jämförelsepersonerna och 22,6 procent av deltagarna en inkomst som överstiger denna gräns.

För att kontrollera giltigheten i tillvägagångssättet har jag gjort samma uppföljning av samtliga i urvalet som avaktualiserats på grund av att de, enligt förmedlingens register, har fått ett reguljärt arbete. Uppföljningen visar att drygt 87 procent av dem hade en inkomst månaden efteråt.⁷⁷ Jag bedömer därmed att metoden har förhållandevis god träffsäkerhet och bör ge en relativt trovärdig uppgift om huruvida den bakomliggande orsaken till avaktualisering- en var att personen hade fått ett arbete.

Statistisk metod

Efter att ha genomfört matchningen studerar jag om utbildningen bidrar till att förkorta tiden från arbetslöshet till arbete. Detta gör jag genom att skatta Ka-

⁷⁴ Då gruppen troligtvis inte har samma möjlighet att få ett jobb på den reguljära arbetsmarknaden kan det vara så att de som lämnar förmedlingen av okänd orsak inte får arbete i lika hög utsträckning som övriga arbetssökande.

⁷⁵ Via tabellen *anst* har jag information om anställningens längd (månad då den påbörjades och avslutades) samt den totala inkomst som anställningen genererat. Utifrån dessa uppgifter har jag beräknat en genomsnittlig månadsinkomst från samtliga anställningar som var aktuella en viss månad. I tabellen ingår inte inkomstuppgifter från egenföretagande, men endast 3 % av jämförelsepersonerna och knappt 4 % av deltagarna som avaktualiserats av okänd orsak har varit egenföretagare under året då avaktualiseringen skedde. Att jag inte kan ta hänsyn till dessa fall borde inte påverka resultaten nämnvärt.

⁷⁶ Ändringen görs under förutsättning att personen inte censureras av interna skäl eller får en subventionerad anställning (om detta ingår som ett positivt utfall) dessförinnan. Om avaktualiseringen sker efter uppföljningsperiodens slut (två år) påverkas inte resultatet från överlevnadsanalysen eftersom dessa observationer då censureras.

⁷⁷ Andelen med en inkomst överstigande 5 000 kr är 68,6 procent.

plan-Meier överlevnadskurvor⁷⁸ för deltagare respektive jämförelsegrupp. Metoden är relativt rättfram, men det finns omständigheter som behöver tas hänsyn till. En sådan omständighet är *censurering*.

Eftersom jag inte har information om hur lång tid det tar att få ett arbete för samtliga personer behöver vissa utfall censureras. Detta kan göras av externa eller interna skäl. Vissa personer lämnar förmedlingen av andra orsaker än arbete (exempelvis för studier) medan andra fortfarande är inskrivna som arbetslösa vid uppföljningsperiodens slut. Sådana utfall censureras av externa skäl. Under uppföljningsperioden kommer vissa av jämförelsepersonerna att påbörja arbetsmarknadsutbildning (eller annat program), vilket innebär att de censureras av interna skäl.⁷⁹

Extern censurering sker genomgående på samma sätt för deltagare och jämförelsepersoner, men jag använder två olika interna censureringsalternativ. Inledningsvis censurerar jag jämförelsepersonerna vid tidpunkten då de påbörjar en arbetsmarknadsutbildning. Detta innebär att jag mäter effekten av att delta i arbetsmarknadsutbildning och eventuella ytterligare program (inkl. ytterligare perioder i arbetsmarknadsutbildning) längre fram i arbetslöshetsperioden jämfört med att kvarstå som öppet arbetslös och eventuellt delta i andra program (exkl. arbetsmarknadsutbildning) vid ett senare tillfälle i perioden. Som alternativ kommer jag att censurera både deltagare och jämförelsepersoner vid tidpunkten då de påbörjar ett arbetsmarknadspolitiskt program.⁸⁰ Detta innebär att jag mäter effekten av att delta i *en* arbetsmarknadsutbildning (och inga ytterligare program) jämfört med att kvarstå som öppet arbetslös och söka arbete med hjälp av förmedlingen.

Det förekommer ett stort återflöde till arbetslöshet bland arbetssökande som övergått till arbete (Gartell m.fl. 2012b). I överlevnadsanalysen mäts dock enbart övergången till arbete (i form av tid till det första arbetet), utan hänsyn till eventuellt återflöde. Därför kompletterar jag analysen med att studera effekter på andra utfall som kan indikera om utbildningen ger en positiv effekt på längre sikt. Jag följer då samtliga personer från två år innan programstart till fyra år efteråt (med undantag för sysselsättningsstatus där jag börjar följa personerna fem år före programstart). Resultaten ska tolkas som effekten av att gå en arbetsmarknadsutbildning jämfört med att inte göra det eller eventuellt göra det vid ett annat tillfälle.

⁷⁸ Se de Luna och Johansson (2007) för en beskrivning.

⁷⁹ Se de Luna m.fl. (2008) för en mer utförlig beskrivning.

⁸⁰ Jag censurerar då även vid inträde i subventionerad anställning (då detta inte betraktas som ett positivt utfall).

Antaganden

Överlevnadsanalys är en icke-parametrisk metod, vilket är en tilltalande egenskap då det inte krävs något antagande om överlevnadsfunktionens form. Däremot krävs att censureringen sker slumpmässigt, vilket kan vara ett starkt antagande eftersom det då inte får förekomma någon systematik i vilka personer som censureras. Intern censurering kan dock, enligt de Luna m.fl. (2008), inte utan vidare antas vara oberoende av inkomst/lön. Detta innebär en risk för att censureringen orsakar obalans mellan deltagar- och jämförelsegrupp under uppföljningsperioden (trots att de är balanserade vid tidpunkten för programstart). En konsekvens av att enbart matcha utifrån en propensity score är att jag, i överlevnadsanalysen, inte kan ta hänsyn till detta och därmed finns en risk att resultaten snedvrids.⁸¹ Vikström (2014) har dock visat att detta är ett problem även vid användningen av den estimator som Fredriksson och Johansson (2008) föreslår.

Det finns också en risk att jag inte fullt ut har kunna ta hänsyn till tidsspecifika faktorer och dynamisk selektion in i programmet eftersom jag inte matchat exakt efter tidpunkt för programstart och väntetid till program.⁸² Känslighetsanalysen (se appendix 7) visar dock att huvudresultaten är relativt stabila även då jag genomför sådana matchningar. Eftersom jag inte kombinerat dessa matchningsansatser finns dock en risk att jag inte fullt ut kunnat ta hänsyn till båda dessa faktorer.

Resultaten från överlevnadsanalysen bör tolkas med ovanstående i åtanke.

Tolkning

Överlevnadskurvorna beskriver den skattade sannolikheten för respektive grupp att kvarstå i arbetslöshet vid en viss tidpunkt.⁸³ Om någon av grupperna har en snabbare övergång till arbete kommer detta att visa sig i form av en lägre sannolikhet att kvarstå i arbetslöshet. Utbildningens effekt på den förväntade tiden till arbete beräknas genom att summera skillnaderna mellan överlevnads-

⁸¹ Gartell m.fl. (2012b) har skattat effekter av AMU under åren 2001–2005 och konstaterat att resultaten inte påverkas nämnvärt av vilken matchningsmetod som används. I rapporten jämförs matchningsalternativen a) exakt på väntetid och sedan på propensity score, b) enbart på propensity score, c) exakt på väntetid och sedan på en reducerad propensity score.

⁸² En konsekvens av att jag inte matchar exakt på tidpunkt för programstart är att en deltagare som påbörjade utbildningen vid en viss tidpunkt kan matchas gentemot en jämförelseperson vars mättillfälle infaller vid en annan tidpunkt. Känslighetsanalysen (se appendix 7) visar dock att resultaten inte förändras nämnvärt om jag istället matchar deltagare med jämförelsepersoner vars mättillfälle infaller under samma år.

⁸³ Observera att överlevnadskurvorna inte visar den faktiska andelen som är kvarstående i arbetslöshet vid en viss tidpunkt. En skattad överlevnadskurva överensstämmer bara med den empiriska fördelningen under förutsättning att ingen censurering förekommer.

kurvorna.⁸⁴ Fördelen med måttet är att det rymmer både inläsnings- och programeffekter. Nackdelen är att det beräknas på ett sätt som gör att skillnaden mellan överlevnadskurvorna kan vara konstant mellan två tidpunkter samtidigt som den skattade effekten ökar eftersom det fortfarande existerar en skillnad mellan kurvorna.⁸⁵ Av denna anledning är det nödvändigt att studera både överlevnadskurvor och effektmåttet vid tolkningen av resultaten. Eftersom den procentuella effekten är den summerade skillnaden mellan överlevnadskurvorna (som är skattade med en viss osäkerhet) finns också en osäkerhet i denna skattning. Enligt de Luna m.fl. (2008) är det dock inte möjligt att beräkna standardfel för de skattade effekterna på förväntad tid till arbete.

Uppföljningsperioden är 730 dagar (två år) från programstart och överlevnadskurvorna redovisas med 95 %-iga konfidensintervall (KI).⁸⁶ Bredare intervall tyder på att skattningen är gjord med större osäkerhet, men så länge gruppernas överlevnadskurvor (inkl. konfidensintervall) inte överlappar varandra är skillnaden dem emellan att betrakta som statistiskt signifikant på 5 % signifikansnivå. Personer med censurerade utfall inkluderas i beräkningen fram till tidpunkten för censurering.

Jag diskuterar resultaten vid ett respektive två år efter programstart. Att jag inte följer deltagare och jämförelsepersoner längre än så beror på att en relativt liten andel kvarstår för uppföljning två år efter programstart (se appendix 5). Detta beror dels på att det sker övergångar till arbete, dels på att det förekommer omfattande censurering (framförallt då jag censurerar både deltagare och jämförelsepersoner vid programinträde). Om jag då mäter alltför lång tid efter programstart kommer de skattade överlevnadskurvorna att baseras på små urval, vilket kan ge missvisande skattningar.

⁸⁴ Detta görs i två steg. Inledningsvis summerar jag differenserna mellan jämförelsepersonernas och deltagarnas överlevnadsfunktioner. Denna summa divideras därefter med summan av jämförelsepersonernas överlevnadsfunktion.

⁸⁵ En skillnad mellan överlevnadskurvorna under början av uppföljningsperioden indikerar att programmet inledningsvis har en effekt på utflödet till arbete. Om nivåskillnaden mellan kurvorna därefter är konstant indikerar det att programmet inte längre har någon effekt på utflödet. Eftersom det fortfarande finns en skillnad (som dock är konstant) mellan överlevnadskurvorna innebär detta dock att skattningen av den procentuella effekten fortsätter att öka (eftersom den baseras på summan av differensen mellan kurvorna).

⁸⁶ Konfidensintervallen beräknas enligt Greenwoods formel som finns beskriven i de Luna och Johansson (2007).

Appendix 2: Beskrivande statistik

Tabell A 1 visar beskrivande statistik över samtliga inskrivna med funktionsnedsättning (stocksamplat), samtliga deltagare i arbetsmarknadsutbildning (stock- respektive flödessamplat)⁸⁷ samt matchade deltagare med tillhörande jämförelsegrupp. Utöver de variabler som visas i tabellen har jag använt följande variabler i matchningen: ålder i kvadrat, inkomst år t-1 i kvadrat, inkomst år t-2 i kvadrat, ålder*inskrivningsdagar i arbetslöshetsperioden innan programstart, ålder*inkomst år t-1, ålder*inkomst år t-2, ålder*försörjningsstöd år t-1, ålder*försörjningsstöd år t-2, inkomst år t-1*försörjningsstöd år t-1, inkomst år t-2*försörjningsstöd år t-2 samt dummyvariabler för det kvartal då programstart/mättillfälle infaller.⁸⁸

Uppsättningen av variabler som används i matchningen varierar något beroende på vilken undergrupp av arbetssökande som studeras.

⁸⁷ Stocksampling innebär att jag studerar upprepade tvärsnitt av dem som är inskrivna (på förmedlingen respektive i AMU) vid vissa tidpunkter, i detta fall två tidpunkter per år. Flödessampling innebär att jag studerar samtliga som påbörjat programmet (vid tidpunkten för programstart) under den aktuella tidsperioden. Antalet observationer blir fler vid stocksampling eftersom personer som kvarstår i programmet vid flera olika mättillfällen räknas mer än en gång.

⁸⁸ Den genomsnittliga tiden från inskrivning till registrering av funktionsnedsättningen är 338 dagar för deltagarna och 369 dagar för jämförelsepersonerna, vilket är en signifikant skillnad. Måttet rymmer dock vissa mätfel och används därför inte i matchningen.

Tabell A 1 Beskrivande statistik för samtliga inskrivna med funktionsnedsättning (stocksampling i mars och oktober), samtliga perioder i AMU där deltagaren har en funktionsnedsättning (stock- respektive flödessampling) samt för matchade deltagare i AMU och tillhörande jämförelsegrupp. Den studerade tidsperioden är 1999–2006

Variabel	Samtliga inskrivna m funktionsnedsättning (stocksampling)	Samtliga deltagare, funktionsnedsatta (stocksampling)	Samtliga deltagare, funktionsnedsatta (flödessampling)	Matchade deltagare	Jämförelsegrupp
Ålder vid programstart/mt ⁸⁹	44,8	38,6	38,2	38,3	38,5
# tidigare inskrivningsperioder ⁹⁰	2,4	3,1	3,5	3,5	3,6
# tidigare dagar i program (exkl. AMU)	198,3	253,6	282,6	241,4	242,4
# tidigare dagar i subv arb ⁹¹	14,5	17,3	21,3	21,0	19,5
# tidigare dagar i AMU	47,4	85,8	92,8	88,9	87,6
# tidigare dagar i offentligt skyddat arbete	8,3	4,4	6,1	5,4	4,0
# tidigare dagar i lönebidrag ⁹²	61,3	48,0	58,0	56,4	54,8
# tidigare dagar i arbetslivsinriktad rehabilitering	29,3	32,4	36,6	30,5	27,8
# inskdagar i perioden före prgstart/mt	1394,2	741,7	443,7	158,2	154,3
# inskdagar på AF, 7 år före prgstart/mt ⁹³	1677,1	1405,1	1247,3	958,5	955,8
# inskdagar på AF, 5 år före prgstart/mt	1295,2	1098,9	958,9	708,5	706,8
# inskdagar på AF, 2 år före prgstart/mt	597,0	543,0	449,9	297,2	294,0
# inskdagar på AF, 1 år före prgstart/mt	321,6	310,5	252,8	169,8	168,4
Inkomst 100-tals kr, år t-2	780,4	493,0	583,0	694,8	706,0
Inkomst 100-tals kr, år t-1	789,8	369,1	493,9	584,7	585,0

⁸⁹ Mt = mättillfälle.

⁹⁰ Alla mått på ”tidigare” historik avser tiden innan den aktuella arbetslöshetsperioden påbörjades.

⁹¹ Nystartsjobb, anställningsstöd och stöd till start av näringsverksamhet.

⁹² Perioder i lönebidrag respektive offentligt skyddat arbete som avslutats innan år 1995 redovisas inte i Datalagret (SCB 2011).

⁹³ Som nämnts tidigare mäter jag enbart arbetslöshetshistoriken under de senaste sju åren. Jag använder dock inte någon liknande tidsgräns för övrig arbetslöshetshistorik (antal tidigare inskrivningsperioder, antal dagar i subventionerat arbete m.m.).

Variabel	Samtliga inskrivna m funktionsnedsättning (stocksampling)	Samtliga deltagare, funk- tionsnedsatta (stocksamp- ling)	Samtliga deltagare, funktionsnedsatta (flödessampling)	Matchade delta- gare	Jämförel- segrupp
Andel (%)					
Kvinnor	42,7	46,6	42,9	42,9	42,4
Förgymnasial utbildning*	46,2	27,0	30,9	29,5	30,0
Gymnasial utbildning	43,9	60,2	57,2	57,0	56,3
Eftergymnasial utbildning	9,3	12,8	11,8	13,5	13,4
Utomnordiskt medborgarskap	2,4	2,7	2,7	2,4	2,5
Utomnordiskt födelseland	13,0	14,1	14,1	13,1	13,8
Gift/reg. partner/sambo m. barn	40,2	36,7	36,6	39,2	39,9
Hemmavarande barn	28,7	40,3	40,0	42,2	42,7
Interlokalt sökande ⁹⁴	15,4	21,4	21,4	18,4	18,8
Söker jobb på heltid	79,9	90,9	91,2	90,1	90,9
Har ersättning från a-kassa	77,3	88,3	87,0	85,4	85,8
Storstadslän ⁹⁵	39,8	37,0	36,6	40,8	40,0
Skogslän	27,5	30,6	31,6	30,1	30,0
Övriga län	32,7	32,5	31,8	29,1	30,0
Rehabiliteringsersättning, år t-2	5,5	6,6	5,7	6,1	6,0
Rehabiliteringsersättning, år t-1	6,1	8,8	7,9	9,9	10,4
Handikappersättning, år t-2	4,1	4,1	2,9	2,8	2,6
Handikappersättning, år t-1	4,2	4,2	3,0	2,9	2,7
Försörjningsstöd, år t-2	18,6	23,7	25,7	23,0	22,7
Försörjningsstöd, år t-1	17,5	22,2	24,6	22,4	21,3

⁹⁴ Innebär att en person söker arbete även utanför den egna länsstillhörigheten.

⁹⁵ *Skogslän*: Dalarna, Gävleborg, Jämtland, Norrbotten, Värmland, Västerbotten och Västernorrland. *Storstadslän*: Skåne, Stockholm och Västra Götaland. *Övriga län*: Blekinge, Gotland, Halland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Södermanland, Uppsala, Västmanland, Östergötland och Örebro.

Variabel	Samtliga inskrivna m funktionsnedsättning (stocksampling)	Samtliga deltagare, funk- tionsnedsatta (stocksamp- ling)	Samtliga deltagare, funk- tionsnedsatta (flödessampling)	Matchade delta- gare	Jämförel- segrupp
A-kassa, år t-2	33,2	54,1	48,9	41,3	41,9
A-kassa, år t-1	33,9	60,4	57,5	48,1	47,9
Sysselsatt, år t-5	52,9	42,0	44,4	50,1	50,7
Sysselsatt, år t-4	53,0	40,8	44,0	49,8	50,2
Sysselsatt, år t-3	52,9	38,5	42,3	48,4	49,1
Sysselsatt, år t-2	52,9	34,5	40,0	46,3	46,7
Sysselsatt, år t-1	52,9	25,7	34,5	39,8	39,7
Sjukersättning ⁹⁶ , år t-2	16,2	6,1	5,4	6,3	5,9
Ingen sjukersättning, år t-1*	81,4	93,0	93,7	92,8	93,0
1/4 el. 1/2 sjukersättning, år t-1	15,4	4,4	3,9	3,4	3,4
3/4 el. 1/1 sjukersättning, år t-1	3,2	2,6	2,4	3,8	3,6
Sjukpenning, år t-2	32,7	34,1	35,0	38,0	38,3
Sjukpenning, år t-1	33,3	32,1	36,8	42,9	43,8
Funktionsnedsättningar^{97,98}					
11: Hjärt-, kärl- och/el. lungsjukdom	3,2	2,3	2,4	2,6	2,5
20, 21 el. 22: Hörselskada	3,4	5,1	3,9	3,7	3,4
30, 31 el. 32: Synskada	1,9	1,8	1,5	1,4	1,5
40 el. 41: Rörelsehinder + rörelsehinder som kräver hjälpmedel av typ rullator el. rullstol	9,5	10,6	9,1	9,3	9,0
42: Övriga rörelsehinder*	32,2	27,7	28,7	31,3	31,4

⁹⁶ Med sjukersättning avses förtidspension/sjukbidrag till och med år 2002, därefter sjuk-/aktivitetsersättning.

⁹⁷ Jag har grupperat funktionsnedsättningarna utifrån den indelning som finns i Bennismarker m.fl. (2007). Den enda skillnaden är att kod 21 (barndomsdövhet) inte utgör en egen kategori, utan grupperas tillsammans med kod 20 och 22 på grund av få personer med någon av dessa tre koder.

⁹⁸ Kod 11,51,61,71,81 används från 1991-07. Kod 21,22,31,32,41,42,91,92,93 används från 2000-07. Kod 20,30,40 användes från 1991-07 till 2000-06.

Variabel	Samtliga inskrivna m funktionsnedsättning (stocksampling)	Samtliga deltagare, funk- tionsnedsatta (stocksamp- ling)	Samtliga deltagare, funktionsnedsatta (flödessampling)	Matchade delta- gare	Jämförel- segrupp
51: Övriga somatiskt relaterade funktionsned- sättningar	14,9	17,4	16,4	16,1	16,3
61: Psykisk funktionsnedsättning	11,4	11,8	12,0	12,7	13,7
71: Intellectuell funktionsnedsättning	7,0	3,3	3,4	2,2	1,8
81 el. 93: Socialmedicinsk funktionsnedsättning + förvärvad hjärnskada	11,7	10,7	12,5	11,5	11,4
91: Astma/allergi/överkänslighet	1,6	2,8	3,1	3,5	3,5
92: Dyslexi/specifika inlärningssvårigheter	3,1	6,7	7,0	5,6	5,4
>1 funktionsnedsättning	12,4	9,7	9,9	9,4	10,2
Antal observationer	2 002 482	33 738	25 133	5 819	5 819

* = utgör referenskategori i probitmodellen som används vid matchningen.

Hur fungerar matchningen?

För att undersöka om matchningen lyckas balansera grupperna genomför jag t-test och χ^2 -test. Tabell A 1 (jämför kolumn 5 och 6) visar att deltagare och jämförelsepersoner är väl balanserade utifrån så gott som samtliga faktorer som ingår i matchningen. Den enda signifikanta skillnaden är att deltagarna i genomsnitt har en något mer omfattande historik i åtgärden arbetslivsinriktad rehabilitering (30,5 dagar jämfört med 27,8 dagar). I övrigt är grupperna balanserade utifrån såväl kontinuerliga som kategoriska variabler.

Att de kontinuerliga variablerna (ålder, inkomst m.fl.) är väl balanserade utifrån ett medelvärde innebär dock inte nödvändigtvis att fördelningarna är jämförbara. Jag har därför använt Kolmogorov Smigorov-test för att kontrollera om fördelningarna i de båda grupperna är signifikant åtskilda. Resultatet visar att detta gäller för variablerna *ålder*⁹⁹ och *antal tidigare dagar i arbetsmarknadsutbildning*¹⁰⁰. För övriga kontinuerliga variabler går det däremot inte att förkasta testets nollhypotes om jämförbara fördelningar.

Dessa skillnader är dock inte tillräckligt omfattande för att det ska vara realistiskt att tro att de har någon större betydelse för resultaten. Jag har ändå testat att komplettera matchningsmodellen med dels en dummyvariabel för huruvida man tidigare deltagit i arbetsmarknadsutbildning, dels dummyvariabler för de olika åldersintervallen. Detta medför att grupperna blir balanserade även i dessa avseenden, men påverkar inte huvudresultaten nämnvärt.

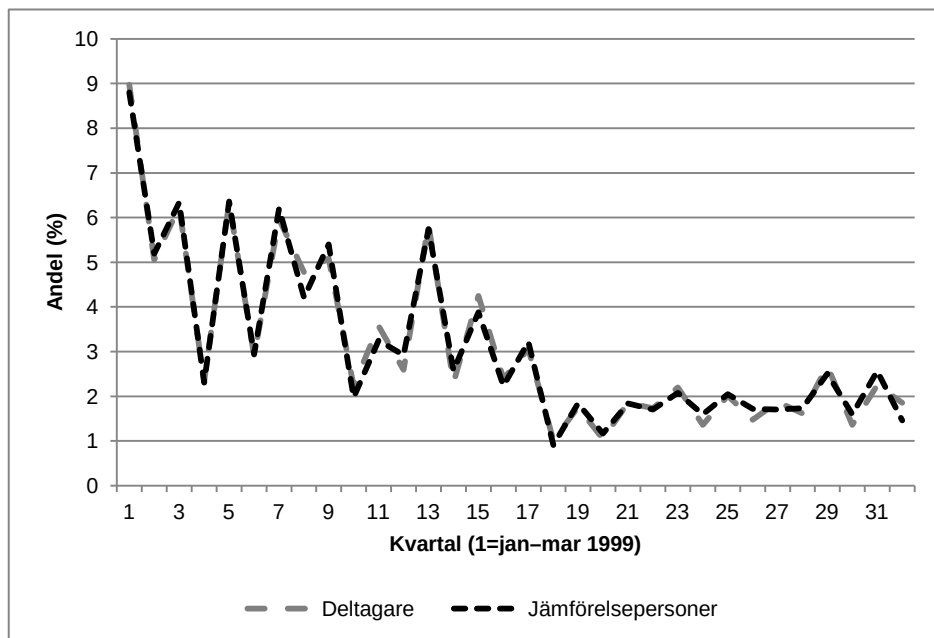
I matchningen använder jag ett stort antal variabler, vilket skulle kunna betraktas som problematiskt. Att kraftigt reducera antalet variabler i modellen förändrar dock inte huvudresultaten nämnvärt, men de skattade effekterna blir överlag något större. Detta gäller även om jag kombinerar en reducerad modell med något av de matchningsalternativ som beskrivs i appendix 7. Resultaten kan tyda på att det finns ett värde i att använda en stor uppsättning av variabler för att på ett bättre sätt kunna ta hänsyn till olikheter mellan grupperna.

⁹⁹ Åldersfördelningen skiljer sig på så vis att andelen i åldern 20–29 år är signifikant högre bland deltagarna (22,7 % jämfört med 20,9 % i jämförelsegruppen) medan andelen i åldern 30–39 år är signifikant lägre (34,7 % jämfört med 36,9 %). Andelarna i ålderskategorierna 40–49 år och 50–60 år är däremot inte signifikant åtskilda.

¹⁰⁰ Fler personer i deltagargruppen har tidigare deltagit i arbetsmarknadsutbildning (37,7 % jämfört med 34,3 %), men bland dem som tidigare har gått utbildningen har den matchade deltagargruppen i genomsnitt 19,5 dagar signifikant mindre historik i arbetsmarknadsutbildning än jämförelsegruppen (235,7 dagar jämfört med 255,1).

När påbörjas utbildningarna?

Eftersom jag inte matchar exakt på tidpunkt för programstart (utan enbart inkluderar dummyvariabler för det kvartal då programstarten infaller) behöver jag säkerställa att fördelningen av deltagare och jämförelsepersoner är lika över åren. Detta för att tidsspecifika faktorer inte ska få alltför stort inflytande över resultaten. Figur A 1 visar hur grupperna fördelar sig över perioden, per kvartal.

Figur A 1 Fördelning av deltagare och jämförelsepersoner, per kvartal då programstart/måttillfälle infaller.

Figur A 1 visar att fördelningen mellan grupperna är relativt jämförbar över hela perioden. Endast skillnaden som rör kvartal 32 (alltså det fjärde kvartalet år 2006) är statistiskt signifikant (på 10%-nivån). Matchningen har alltså fungerat bra även i detta avseende.

Hur skiljer sig deltagargruppen från övriga inskrivna?

Upprepade tvärsnittsmätningar (se fotnot 87 för en förklaring) under tidsperioden visar att samtliga deltagare i arbetsmarknadsutbildning har en del betydande skillnader jämfört med samtliga inskrivna med funktionsnedsättning (jämför kolumn 2 och 3 i Tabell A 1). De är i genomsnitt yngre, har högre utbildningsnivå, oftare ersättning från a-kassan, mer sällan sjukersättning, en mindre omfattande arbetslöshetshistorik under de senaste sju åren och söker oftare hel-

tidsarbete. Detta tyder på att gruppen har en starkare position på arbetsmarknaden. Samtidigt har gruppen i genomsnitt lägre inkomster, är i lägre grad sysselsatt och mottar i högre grad försörjningsstöd, vilket indikerar en svagare ställning. Sammantaget verkar det dock som om deltagarna i arbetsmarknadsutbildning har en starkare position på arbetsmarknaden jämfört med samtliga inskrivna med funktionsnedsättning.

En jämförelse mellan kolumn 4 och 5 i Tabell A 1 visar att de matchade deltagarna också skiljer sig en aning (men inte lika mycket) från den totala gruppen av deltagare. De har mindre omfattande arbetslöshetshistorik de senaste sju åren, något högre inkomster och är i högre grad sysselsatta under åren före programstarten. Samtidigt har de under åren som föregår programstarten i mindre utsträckning ersättning från a-kassa och i högre grad sjukpenning. En tänkbar förklaring till vissa av dessa skillnader kan vara att den matchade deltagargruppen består av personer som inte har deltagit i några andra insatser innan de påbörjade arbetsmarknadsutbildningen, vilket gör att många personer med långa inskrivningstider exkluderas. Den totala gruppen av deltagare består (utöver de matchade deltagarna) däremot också av personer som deltagit i andra insatser tidigare i arbetslöshetsperioden.

Appendix 3: Effekt på tid till arbete för deltagargrupper

Tabell A 2 Skattad effekt på tid till reguljärt arbete för grupper av funktionsnedsatta¹⁰¹

Grupp	Effekt, t+1 år, %	Effekt, t+2 år, %	Diff, t+1 år	Diff, t+2 år	Antal obs.
Samtliga	2,5	9,8	8,2	15,1	5 819
Kvinnor	-1,6	6,8	5,0	16,3	2 496
Män	5,5	12,9	11,5	17,6	3 325
20–44 år	2,0	10,8	9,2	16,8	4 285
45–60 år	4,5	11,5	9,6	17,7	1 536
Förgymnasial utbildning	7,6	15,0	14,5	19,1	1 716
Gymnasial/eftergymnasial utbildning	0,5	8,2	6,4	15,1	4 101
Programstart år 1999–2002	0,7	7,4	5,7	13,3	4 124
Programstart år 2003–2006	7,1	18,0	16,6	24,6	1 695
1–30 dagars väntetid t program	5,4	14,9	12,0	20,2	1 087
31–90 dagars väntetid t program	2,1	11,0	9,2	19,1	1 497
91–180 dagars väntetid t program	1,8	9,5	8,5	15,4	1 419
> 180 dagars väntetid t program	2,9	9,7	8,4	16,3	1 806

Diff = differensen mellan punktskattningen av överlevnadskurvorna för deltagare respektive jämförelsepersoner, angivet i procentenheter.

PS = propensity score.

§ § = överlevnadskurvorna är inte signifikant åtskilda.

¹⁰¹ Positivt utfall: Reguljärt arbete + kontakt upphört=jobb om efterföljande månadsinkomst >0 kr. Censurering vid inträde i AMU för jämförelsepersoner.

Tabell A 3 Skattad effekt på tid till reguljärt och subventionerat arbete för grupper av funktionsnedsatta¹⁰²

Grupp	Effekt, t+1 år, %	Effekt, t+2 år, %	Diff, t+1 år	Diff, t+2 år	Antal obs.
Samtliga	2,9	11,6	9,4	16,9	5 819
Kvinnor	-0,8	9,2	7,0	18,1	2 496
Män	5,4	14,6	12,2	19,6	3 325
20–44 år	2,2	12,5	10,3	19,1	4 285
45–60 år	4,8	13,3	11,2	19,3	1 536
Förgymnasial utbildning	8,0	17,0	15,6	21,1	1 716
Gymnasial/eftergymnasial utbildning	0,5	9,9	7,6	17,4	4 101
Programstart år 1999–2002	0,5	8,6	6,6	15,0	4 124
Programstart år 2003–2006	7,9	20,4	18,3	26,3	1 695
1–30 dagars väntetid t program	5,9	16,3	12,9	20,4	1 087
31–90 dagars väntetid t program	2,4	12,4	10,2	20,8	1 497
91–180 dagars väntetid t program	2,3	11,3	9,6	16,7	1 419
> 180 dagars väntetid t program	2,3	10,9	8,2	18,6	1 806

Diff = differensen mellan punktskattningen av överlevnadskurvorna för deltagare respektive jämförelsepersoner, angivet i procentenheter.

PS = propensity score.

§ § = överlevnadskurvorna är inte signifikant åtskilda.

¹⁰² Positivt utfall: Reguljärt arbete + subventionerat arbete + kontakt upphört=jobb om efterföljande månadsinkomst >0 kr. Censurering vid inträde i AMU för jämförelsepersoner.

Appendix 4: Avaktualiseringsorsaker

Tabell A 4 Avaktualiseringsorsaker (inom två år från programstart/måttillfälle) för deltagare och jämförelsepersoner

Avaktualiseringsorsak	Deltagare, %	Jämförelsepersoner, %
1) Tillsvidareanställning	9,8	4,7
2) Tidsbegränsad anställning	7,9	4,5
3) Fortsatt anställning hos samma arbetsgivare	1,9	1,5
4) Anställning inom Samhall	0,9	1,5
5) Annan känd orsak	7	11,5
6) Okänd orsak	4,3	6,3
7) Annan utbildning än AMU	3,7	5,7
8) Avliden	0,1	0,1
9) Åter till remitterande myndighet ¹⁰³	4,4	8,7
Tillfälligt arb, deltid, timanst el. ombytessökande >30 dagar ¹⁰⁴	27,8	20,5
Ej avaktualiserad inom 730 dagar	32,2	35
Antal observationer	5 819	5 819

Tabell A 4 visar att det är betydligt vanligare att deltagarna avaktualiseras till arbete (såväl pga. avaktualiseringsorsak 1, 2 och 3 som pga. inskrivning i sökandekategorier som betraktas som arbete). En mycket låg andel av både deltagare och jämförelsepersoner får däremot anställning hos Samhall. Som tidigare nämnts är andelen med okänd avaktualiseringsorsak något högre bland jämförelsepersonerna.¹⁰⁵ Även andelen som avaktualiseras till annan utbildning än arbetsmarknadsutbildning är högre i denna grupp. Det går också att utläsa att andelen som inte avaktualiserats vid uppföljningsperiodens slut är högre bland jämförelsepersonerna.

Två resultat som är värda att reflektera över är att jämförelsepersonerna i högre grad avaktualiseras av annan känd orsak (kan exempelvis vara föräldraledighet eller sjukskrivning, men enligt Hägglund 2002 också förtidspension) samt återremitteras till annan myndighet (exempelvis Försäkringskassan eller socialtjänsten). Dessa avaktualiseringsorsaker kan potentiellt (men inte nödvändigtvis) härledas till en persons hälsa. Att jämförelsegruppen i högre grad

¹⁰³ Innebär att ansvaret för den arbetssökande över- eller återtas av annan myndighet. Avaktualiseringsorsaken utgick dock i februari år 2005 (Arbetsmarknadsstyrelsen 2007; Reinholdt 2006).

¹⁰⁴ Denna kategori innebär inte att en person avaktualiseras från förmedlingen, men eftersom jag har definierat inskrivning i dessa sökandekategorier som arbete betraktas det i mitt dataunderlag som en avaktualisering.

¹⁰⁵ Denna andel avser avaktualisering inom två år. Andelen som redovisades i appendix 1 var oberoende av hur lång tid efter programstart/måttillfälle som avaktualiseringen skedde.

avaktualiseras av dessa orsaker skulle i så fall kunna vara en indikation på ett sämre hälsotillstånd, vilket troligtvis också innebär en svagare position på arbetsmarknaden redan innan uppföljningen påbörjas. Skillnaden mellan grupperna kan dock också vara en konsekvens av programdeltagandet, vilket då medför att deltagarna undgår dessa avaktualiseringsorsaker.

Appendix 5: Andel som får arbete, censureras samt kvarstår för uppföljning

Tabell A 5 Andel som får arbete, censureras samt kvarstår för uppföljning ett respektive två år efter programstart/måttillfälle

Grupp	Utfall	Intern censu- ring ¹⁰⁶	Antal	Arbete inom 1 år	Arbete inom 2 år	Censureras ¹⁰⁷ inom 1 år	Censureras inom 2 år	Kvarstår efter 1 år	Kvarstår efter 2 år
Samtliga	Reg arb	AMU	11 638	27,8	39,9	18,6	28,1	53,7	32
Samtliga	Reg arb	Prg	11 638	21,3	24,9	58,4	71,4	20,3	3,6
Samtliga	Reg + subv arb	AMU	11 638	30,8	44	18,5	27,8	50,7	28,2
Samtliga	Reg + subv arb	Prg	11 638	23,6	28,1	56	68,2	20,3	3,6
Samtliga	Reg + samtl former av subv arb	AMU	11 638	40,4	57,3	17,3	25,4	42,3	17,3
Samtliga	Reg + samtl former av subv arb	Prg	11 638	29,5	35	50,1	61,4	20,3	3,6
Deltagare	Reg arb	AMU	5 819	32,8	48,9	11	18,9	56,2	32,2
Deltagare	Reg arb	Prg	5 819	26,3	31,9	49,2	64,8	24,4	3,4
Deltagare	Reg + subv arb	AMU	5 819	36,6	54,1	10,9	18,6	52,5	27,3
Deltagare	Reg + subv arb	Prg	5 819	29,2	36,2	46,3	60,4	24,4	3,4
Deltagare	Reg + samtl former av subv arb	AMU	5 819	44,7	66,4	10,2	16,7	45	17
Deltagare	Reg + samtl former av subv arb	Prg	5 819	35	43,2	40,5	53,4	24,4	3,4
Jmf-grupp	Reg arb	AMU	5 819	22,8	30,9	26,1	37,4	51,1	31,8
Jmf-grupp	Reg arb	Prg	5 819	16,2	18	67,6	78,1	16,2	3,9
Jmf-grupp	Reg + subv arb	AMU	5 819	25,1	33,9	26	37	48,9	29
Jmf-grupp	Reg + subv arb	Prg	5 819	18	20,1	65,8	76	16,2	3,9
Jmf-grupp	Reg + samtl former av subv arb	AMU	5 819	36	48,3	24,4	34,2	39,6	17,5
Jmf-grupp	Reg + samtl former av subv arb	Program	5 819	24,1	26,8	59,7	69,3	16,2	3,9

¹⁰⁶ AMU = censurering vid inträde i AMU för jämförelsepersoner. Prg = censurering vid programinträde (el. subv arbete) för båda grupper.

¹⁰⁷ Innefattar både intern och extern censurering (pga. avaktualisering).

Appendix 6: Databehandling

Omklassificering av utbildningar

Vid sidan av arbetsmarknadsutbildning har Arbetsförmedlingen också ett utbud av förberedande utbildningar. Insatserna skiljer sig åt väsentligt, men fram till januari 2001 redovisades de i en gemensam sökandekategori.¹⁰⁸ Eftersom jag enbart studerar effekter av den yrkesinriktade utbildningen behöver jag separera sådana utbildningar från förberedande. Detta är möjligt genom att kombinera information från Datalagret med förmedlingens separata register över genomgångna arbetsmarknadsutbildningar.¹⁰⁹

Genom Datalagret kan jag identifiera inskrivningar i sökandekategori 81 eller 83 och i det separata registret finns information om utbildningens inriktning. Dessa register kompletterar alltså varandra, men är inte fullt ut överensstämmande. Exempelvis finns inskrivningar som i Datalagret har registrerats som förberedande utbildningar, men som enligt det separata registret är yrkesinriktade. Det omvända förhållandet är dock betydligt vanligare (framförallt under de år då den förberedande utbildningen inte hade någon egen sökandekategori) och i samtliga fall har jag omregistrerat utbildningar utifrån uppgiften om inriktningen. Jag har valt att förlita mig till informationen i det separata registret eftersom jag bedömer att dessa uppgifter, tack vare detaljrikedomen, troligtvis är mer korrekta.¹¹⁰

I det separata registret förekommer också personer som inom samma sökandekategori-period har både en förberedande och en yrkesinriktad utbildning registrerad. Enligt förmedlingen¹¹¹ kan två efterföljande beslut om programdeltagande ibland registreras inom samma sökandekategori-period eftersom det andra programmet betraktas som en förlängning av det första. I sådana situationer har jag alltså valt att betrakta utbildningen som yrkesinriktad eftersom personen då troligtvis har gått en förberedande utbildning i direkt anslutning till en yrkesinriktad utbildning. Tillvägagångssättet medför antagligen ett visst mätfel eftersom det datum jag betraktar som startpunkten för en yrkesinriktad utbildning i själva verket är startpunkten för en förberedande utbildning. De förbere-

¹⁰⁸ En sökandekategori-period är en delperiod inom arbetslöshetsperioden och utgörs av tiden då en person är inskriven i en viss sökandekategori (skat). Att exempelvis skrivas in som öppet arbetslös (skat 11), därefter gå en förberedande utbildning (skat 83) och sedan en yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning (skat 81) genererar alltså tre olika sökandekategori-perioder inom en arbetslöshetsperiod.

¹⁰⁹ Denna tabell kallas *auth*.

¹¹⁰ Det förekommer även personer som (enligt Datalagret) har gått en yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning, men som inte återfinns i det separata registret. I dessa fall litar jag istället till den information som finns i Datalagret.

¹¹¹ Kommunikation via e-post med Patrik Lindberg på Arbetsförmedlingen, 11/12-2012.

dande utbildningarna är i regel korta och ur den aspekten bör mätfelet bli relativt litet.¹¹² Dock innebär tillvägagångssättet att vissa deltagare i urvalet kan ha gått en förberedande *och* därefter en yrkesinriktad utbildning medan övriga enbart har gått en yrkesinriktad utbildning. Jag har därför testat att, innan jag genomför matchningen, exkludera dels deltagare som har kodats om (från skat 83 till skat 81), dels arbetslöshetsperioder i den potentiella jämförelsegruppen som innehåller en omkodad utbildning.¹¹³ De huvudsakliga resultaten förändras dock inte nämnvärt, om möjligt blir effekterna något mer positiva. Detta är inte så förvånande eftersom jag genom att inkludera dessa utbildningar mäter effekten av att gå direkt in i en arbetsmarknadsutbildning *eller* att (i vissa fall) gå en förberedande utbildning och en direkt efterföljande arbetsmarknadsutbildning.

Jag har beslutat att kortare avbrott (max sju dagar) från inskrivning på Arbetsförmedlingen inte ska räknas som avbrott. Vidare har flera direkt efterföljande perioder i samma sökandekategori (inom samma arbetslöshetsperiod) slagits samman till en sökandekategori-period.

Uppgift om funktionsnedsättning

Uppgiften om funktionsnedsättning hämtas från tabellen *insper* och avser den senast registrerade uppgiften i arbetslöshetsperioden. Detta innebär att urvalet inte inkluderar personer som har en funktionsnedsättning registrerad i en arbetslöshetsperiod, men som senare i perioden får den borttagen (vilket, enligt Arbetsförmedlingen 2013f, kan ske på begäran av den arbetssökande eller om det bedöms att arbetsförmågan inte längre är nedsatt). Denna företeelse är dock generellt mycket ovanlig.

Vidare gäller att om en person får funktionsnedsättningskoden ändrad under perioden så kommer den senast registrerade koden att användas, oavsett vilken som varit registrerad längst. I urvalet som ligger till grund för analysen har 9,5 procent av deltagarna och 8,7 procent av jämförelsepersonerna fått sin huvudsakliga funktionsnedsättningskod ändrad någon gång under den aktuella arbetslöshetsperioden.

Urvalet består alltså av personer som någon gång i den arbetslöshetsperiod då arbetsmarknadsutbildningen påbörjas (eller då mättillfället infaller) har en funktionsnedsättning registrerad. Det innebär att den inte nödvändigtvis fanns registrerad vid tidpunkten då utbildningen påbörjades. För närmare 70 procent av deltagarna var funktionsnedsättningen registrerad innan programstarten,

¹¹² Bland dem som har kodats om från skat 83 till 81 är den genomsnittliga tiden i utbildningen 48,5 dagar längre än bland dem som inte har kodats om. Detta ger en fingervisning om längden på de förberedande utbildningar som föregår de yrkesinriktade.

¹¹³ Detta reducerar urvalet från 5 819 till 4 793 programperioder.

men för resterande skedde det efteråt. Närmare hälften av dem fick i sin tur registreringen inom ett år efter programstarten. En förklaring till att registreringen dröjt kan vara att funktionsnedsättningen uppkom först efter tidpunkten för programstart. En annan förklaring kan vara att funktionsnedsättningen fanns redan vid inskrivningen, men att registreringen av någon anledning dröjde.

Jag har testat att, innan matchningen genomförs, exkludera både deltagare och potentiella jämförelsepersoner som inte hade fått sin kod registrerad vid tidpunkten för programstart/mättillfälle. De skattade programeffekterna blir då, med något undantag, aningen större.

Appendix 7: Känslighetsanalys

De resultat som presenterats bygger till viss del på olika val och gränsdragningar som jag har gjort under arbetets gång. I detta avsnitt undersöker jag om, och i så fall hur, vissa av dessa val påverkar resultaten.

Till att börja med har jag provat att, utöver tidigare beskrivna urvalsvillkor, införa ett villkor om att utbildningens längd (för deltagare) respektive tiden i öppen arbetslöshet (för jämförelsepersoner) måste vara minst 30 dagar.¹¹⁴ Villkoret innebär att jag exkluderar utbildningar som är kortare än en månad, vilket kan vara motiverat eftersom dessa till viss del kan vara felaktiga registreringar men också att det (enligt Forslund m.fl. 2013) inte är troligt att ett så kort deltagande är anledningen till att deltagarna får ett arbete. Bland jämförelsepersonerna innebär villkoret att jag exkluderar dem som avaktualiserats, påbörjat ett program eller en subventionerad anställning inom 30 dagar efter mättillfället. Dessa personer har sannolikt varit medvetna om att de snart ska påbörja ett jobb eller ett program, vilket kan ha påverkat deras beteende. Anledningen till att jag ändå inte använt villkoret i huvudanalysen är för att kunna ta hänsyn till att (enligt Gartell m.fl. 2012b) även ett kort programdeltagande kan ha en effekt. Det skulle till exempel kunna bero på att personer som inte vill gå utbildningen eller är missnöjda med innehållet ökar sin sökintensitet. Att använda villkoret innebär sannolikt också en underskattning av programmets inläsnings-effekt samt att jag betingar på något som inträffar efter att uppföljningen påbörjats, vilket man vanligtvis vill undvika då det riskerar att snedvrida resultaten.

Jag har tidigare beskrivit (se appendix 1) att jag (i överlevnadsanalysen) omklassificerat dem som avaktualiserats av okänd orsak, men som efterföljande månad har en inkomst överstigande 0 kronor. Nu undersöker jag också hur resultaten påverkas av att sätta en högre inkomstgräns, i detta fall 5 000 kronor.

Jag studerar vidare hur resultaten förändras om jag, istället för att matcha utifrån en propensity score, använder andra matchningstekniker. Som ett första alternativ har jag matchat deltagare med jämförelsepersoner vars mättillfälle infaller under samma år. Detta innebär att jag skattar propensity scores för respektive år (med kontroll för vilket kvartal på året programstarten sker) och därefter matchar deltagarna med deras närmaste granne. Som ett andra alternativ har jag matchat utifrån väntetid till program, vilket innebär att jag skattar propensity scores för fyra olika grupper¹¹⁵ (beroende på väntetidens längd) och sedan genomför matchningen inom respektive grupp.

¹¹⁴ Ett sådant villkor används exempelvis i de Luna m.fl. (2008) och Forslund m.fl. (2013).

¹¹⁵ Jag använder samma gruppindelning som redovisas i Tabell 2 (1–30 dagar, osv.). Att istället använda en finare indelning (sex grupper) har ingen direkt betydelse för resultaten.

Resultaten från känslighetsanalysen visas i Tabell A 6, uppdelat efter studerat utfall och de båda censureringsalternativen. Jag visar endast resultaten för hela gruppen av funktionsnedsatta.

Jag redovisar inte hur effekten på inkomster och övriga studerade utfall påverkas eftersom valet av inkomstnivå och censureringsalternativ enbart ger utslag i överlevnadsanalysen. Varaktighetsvillkoret och valet av matchningsalternativ skulle däremot kunna ha en påverkan på inkomster och övriga utfall eftersom sammansättningen av deltagar- och jämförelsegrupp skiljer sig åt beroende på vilket tillvägagångssätt som används. Resultaten visar att effekterna på dessa utfall överlag är något större både då villkoret och de alternativa matchningsteknikerna används.

Tabell A 6 Känslighetsanalys: skattad effekt (%) på tid till arbete, t+2 år efter programstart

Utflöde	Reguljärt arbete				Reguljärt + subventionerat arbete				Reguljärt + samtl former av subv arbete			
Censurering	AMU (jmf-grupp)		Prg (samtliga)		AMU (jmf-grupp)		Prg (samtliga)		AMU (jmf-grupp)		Prg (samtliga)	
Grupp / inkomstgräns (kr)	> 0 => 5000		> 0 => 5000		> 0 => 5000		> 0 => 5000		> 0 => 5000		> 0 => 5000	
Matchning: PS - utan villkor	9,8	10,2	12,4	13,0	11,6	12,0	14,1	14,7	8,0	8,4	11,8	12,4
Matchning: PS - med villkor	11,5	11,8	14,1	14,7	13,2	13,5	15,7	16,4	10,2	10,5	14,1	14,7
Matchning: PS och år för prgstart - utan villkor	11,2	11,6	12,8	13,3	12,5	12,9	14,2	14,7	7,7	8,1	11,5	12,0
Matchning: Ps och år för prgstart - med villkor	11,8	12,0	14,2	14,7	13,3	13,5	15,4	15,9	9,4	9,6	13,3	13,7
Matchning: PS och väntetid till prgstart - utan villkor	10,9	11,2	12,4	12,8	12,3	12,6	13,5	14,0	7,9	8,2	11,0	11,4
Matchning: PS och väntetid till prgstart - med villkor	11,6	11,8	14,6	14,8	12,7	12,9	15,4	15,7	9,6	9,8	13,2	13,4

Tabell A 6 visar att huvudresultaten är relativt stabila oavsett hur jag genomför analysen. Vilken inkomstnivå som väljs för att omklassificera sysselsättningsstatus bland avaktualiserade av okänd orsak påverkar resultaten ytterst marginellt i positiv riktning.¹¹⁶ Inte heller villkoret om att varaktigheten i arbetsmarknadsutbildning eller öppen arbetslöshet måste vara minst 30 dagar påverkar resultaten i någon större utsträckning.¹¹⁷ Den skattade effekten är dock överlag något större då villkoret används, vilket troligtvis är en följd av att det kan medföra en underskattning av programmets inlåsnings effekt.

Som jag tidigare nämnt är effekten något större då jag censurerar både deltagare och jämförelsepersoner vid programinträde istället för att enbart censurera jämförelsepersoner vid inträde i arbetsmarknadsutbildning.¹¹⁸ Det förstnämnda alternativet innebär att jag skattar effekten av *en* arbetsmarknadsutbildning (och inga ytterligare program) jämfört med att kvarstå i öppen arbetslöshet.

Effekten på tid till arbete förändras inte nämnvärt om jag (istället för att matcha enbart utifrån en propensity score) matchar deltagare och jämförelsepersoner utifrån a) propensity score och tidpunkt (år) för programstart/mättillfälle (inklusive dummyvariabler för kvartal på året), b) propensity score och väntetid till program. De skattade procentuella effekterna i Tabell A 6 är relativt likartade oavsett vilket matchningsalternativ som används.

¹¹⁶ Jämför kolumnerna parvis för att se detta (kolumn 2 och 3, kolumn 4 och 5, osv.).

¹¹⁷ Jämför resultaten från två efterföljande rader för att se detta (rad 4 och 5, osv.).

¹¹⁸ Jämför kolumn 2 och 4, kolumn 3 och 5, osv.

IFAU:s publikationsserier – senast utgivna

Rapporter

- 2014:1** Assadi Anahita ”En profilfråga: Hur använder arbetsförmedlare bedömningsstödet?”
- 2014:2** Eliason Marcus ”Uppsägningar och alkoholrelaterad sjuklighet och dödlighet”
- 2014:3** Adman Per ”Försummas gymnasieskolans demokratiuppdrag? En kvalitativ textanalys av 2009 års svenska gymnasiereform”
- 2014:4** Stenberg Anders och Olle Westerlund ”Utbildning vid arbetslöshet: en jämförande studie av yrkesinriktad och teoretisk utbildning på lång sikt”
- 2014:5** van den Berg Gerard J., Lene Back Kjærsgaard och Michael Rosholm ”Betydelsen av möten mellan arbetslösa och förmedlare”
- 2014:6** Mörk Eva, Anna Sjögren och Helena Svaleryd ”Blir barn sjuka när föräldrarna blir arbetslösa?”
- 2014:7** Johansson Per, Arizo Karimi och J. Peter Nilsson ”Könsskillnader i hur sjukfrånvaro påverkas av omgivningen”
- 2014:8** Forslund Anders, Lena Hensvik, Oskar Nordström Skans, Alexander Westerberg och Tove Eliasson ”Avtalslöner, löner och sysselsättning”
- 2014:9** Engdahl Mattias ”Medborgarskap, arbetsmarknaden och familjebildning”
- 2014:10** Hallberg Daniel, Per Johansson och Malin Josephson ”Hälsoeffekter av tidigare lagd pensionering”
- 2014:11** Karbownik Krzysztof och Sara Martinson ”Svenska högstadie- och gymnasielärares rörlighet på arbetsmarknaden”
- 2014:12** Hägglund Pathric, Per Johansson och Lisa Laun ”Insatserna inom rehabiliteringsgarantin och deras effekter på hälsa och sjukfrånvaro”
- 2014:13** Regnér Johan ”Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning, 1999–2006”

Working papers

- 2014:1** Vikström Johan ”IPW estimation and related estimators for evaluation of active labor market policies in a dynamic setting”
- 2014:2** Adman Per ”Who cares about the democratic mandate of education? A text analysis of the Swedish secondary education reform of 2009”
- 2014:3** Stenberg Anders och Olle Westerlund ”The long-term earnings consequences of general vs. specific training of the unemployed”
- 2014:4** Boye Katarina ”Can you stay at home today? The relationship between economic dependence, parents’ occupation and care leave for sick children”

- 2014:5** Bergemann Annette och Gerard J. van den Berg “From giving birth to paid labor: the effects of adult education for prime-aged mothers”
- 2014:6** van den Berg Gerard J., Lene Kjærsgaard och Michael Rosholm “To meet or not to meet, that is the question – short-run effects of high-frequency meetings with case workers”
- 2014:7** Avdic Daniel, Petter Lundborg och Johan Vikström “Learning-by-doing in a highly skilled profession when stakes are high: evidence from advanced cancer surgery”
- 2014:8** Mörk Eva, Anna Sjögren och Helena Svaleryd “Parental unemployment and child health”
- 2014:9** Johansson Per, Arizo Karimi och J. Peter Nilsson “Gender differences in shirking: monitoring or social preferences? Evidence from a field experiment”
- 2014:10** Eliasson Tove och Oskar Nordström Skans “Negotiated wage increases and the labor market outcomes of low-wage workers: evidence from the Swedish public sector”
- 2014:11** Engdahl Mattias “Naturalizations and the economic and social integration of immigrants”
- 2014:12** Hallberg Daniel, Per Johansson och Malin Josephson “Early retirement and post-retirement health”
- 2014:13** Karbownik Krzysztof “The determinants of teacher mobility in Sweden
- 2014:14** Karbownik Krzysztof “Job mobility among high-skilled and low-skilled teachers”
- 2014:15** Karbownik Krzysztof “Do changes in student quality affect teacher mobility? Evidence from an admission reform”

Dissertation series

- 2013:1** Vikman Ulrika “Benefits or work? Social programs and labor supply”
- 2013:2** Hanspers Kajsa “Essays on welfare dependency and the privatization of welfare services”
- 2013:3** Persson Anna “Activation programs, benefit take-up, and labor market attachment”
- 2013:4** Engdahl Mattias “International mobility and the labor market”